

Economisch-Statistische Berichten

ALGEMEEN WEEKBLAD VOOR HANDEL, NIJVERHEID, FINANCIËN EN VERKEER
UITGAVE VAN HET INSTITUUT VOOR ECONOMISCHE GESCHRIFTEN

6^E JAARGANG

WOENSDAG 2 NOVEMBER 1921

No. 305

INHOUD

	Blz.
DE CRISIS EN HET ZEEUWSCHE OESTERBEDRIJF I.....	945
De „Fight the Famine" Conferentie te Londen door Prof. Mr. G. W. J. Bruins.....	948
Economische en Maatschappelijke Bedrijfsorganisatie door Prof. Mr. H. W. C. Bordewijk.....	949
Een tweede Deutsche Electromontaan-trust I door Dr. W. Mautner.....	953
Londensche Correspondentie.....	956
De Rijksmiddelen.....	958
AANTEKENING:	
Koersstijgingen aan de Oostenrijksche en Duitsche beurzen	958
MAANDCIJFERS:	
Overzicht der Rijksmiddelen.....	959
Giro-omzet bij de Nederlandsche Bank.....	960
Postchèque en Girodienst.....	960
Giro-kantoor der Gemeente Amsterdam.....	960
Rijkspostspaarbank.....	960
Productie der Kolenmijnen.....	960
OVERZICHT VAN TIJDSCHRIFTEN.....	960
STATISTIEKEN EN OVERZICHTEN.....	960—967
Geldkoersen.	Effectenbeurzen.
Wisselkoersen.	Goederenhandel.
Bankstaten.	Verkeerswezen.

INSTITUUT

VOOR ECONOMISCHE GESCHRIFTEN

Algemeen Secretaris: Mr. G. W. J. Bruins.
Assistent-Redacteur voor het weekblad: D. J. Wansink.
Secretariaat: Pieter de Hooghweg 122, Rotterdam.
Aangeteekende stukken: Bijkantoor Ruijge Plaatweg 37.
Telef. Nr. 3000. Telegr.adres: Economisch Instituut.
Postcheque en girorekening Rotterdam No. 8408.

Abonnementsprijs voor het weekblad franco p. p.
in Nederland f 20,—. Buitenland en Koloniën f 25,—
per jaar. Losse nummers 50 cents.

Leden en donateurs van het Instituut ontvangen
het weekblad gratis.

De verdere publicaties van het Instituut uitgaande
ontvangen de abonné's, leden en donateurs kosteloos,
voor zoover daaromtrent niet anders wordt beslist.

Advertentiën f 0.50 per regel. Plaatsing bij abonne-
ment volgens tarief. Administratie van abonnementen
en advertenties: Nijgh & van Ditmar's Uitgevers-
Maatschappij, Rotterdam, Amsterdam, 's-Gravenhage.

31 OCTOBER 1921.

Ook deze week was de geldmarkt wederom zeer stil.
Er werd slechts tweemaal een prolongatienotering
gemaakt; Woensdag 3½ pCt. en Donderdag 3 pCt.
Ook in wissels ging bijna niets om; enkele posten
werden tot 4½ pCt. afgedaan. Over het algemeen is
er weinig geld voor eenigszins langeren termijn, maar
ook het aanbod van wissels is niet groot en de stil-
stand in den handel is goed te bemerken. Daardoor
is het ook te verklaren, dat call geld herhaaldelijk
slechts moeilijk te plaatsen was.

De wisselmarkt was de afgelopen week zeer rus-
tig. Eenigszins belangrijke schommelingen kwamen
niet voor en ook de omzetten waren veel geringer.
Alleen marken konden zoo nu en dan nog al eens op
en neer gaan, maar de veranderingen waren toch niet
te vergelijken met die van de vorige weken.

LONDEN, 29 OCTOBER 1921.

De geldmarkt bleef deze week bij een sterk over-
wegend aanbod uitermate ruim, zoodat nieuw geld
niet meer dan 1 pCt. deed, terwijl voor vernieuwing
van daggeld een rente van 3 pCt. en voor zeven-
daags geld in het algemeen 3½ pCt. gold.

Aan de disconto-markt vond vrijwel geen omzet
plaats, immers voor de brokers bestond thans geener-
lei aanleiding hun portefeuilles aan te vullen.

De disconto's waren wederom iets lager:

2-maands bank-accepten	3½ pCt.
3- „ „ „	3% „
4- „ „ „	3%—¼ pCt.
6- „ „ „	3%—4 „
2- „ „ „	prima. handelswissels 5½ pCt.
3- „ „ „	5½—6 pCt.

DE CRISIS EN HET ZEEUWSCHE
OESTERBEDRIJF.

I.
Hoewel zeker niet de belangrijkste van de vele be-
drijfstakingen, die te lijden hebben onder de algemeene
malaise, is het eertijds zoo bloeiende Zeeuwsche oester-
cultuurbedrijf en de reeks van moeilijkheden, waar-
mede het sinds het begin van den oorlog — en feite-
lijk reeds veel langer — heeft te kampen gehad, wel-
licht toch wel wat al te zeer aan de algemeene aan-
dacht ontgaan; het schijnt dan ook de moeite waard,
zooowel met het oog op de beteekenis van dit nationaal
bedrijf als op de eigenaardigheid van den gevoerden
en nog steeds niet geëindigden strijd, een kort over-
zicht van een en ander te geven.

Zooals bekend is, vormt de oestercultuur in Zee-
land een der meest belangrijke takken van visscherij,
waarin tal van visschers en andere arbeiders, in klein-
en grootbedrijf werkzaam, hun bestaan vinden. Ter-
wijl eertijds de oesters vrij op de natuurlijke banken
in de Schelde werden weggevischt, is men in het be-
gin der 70er jaren van de vorige eeuw een geregelde
cultuur begonnen. Het Domeinbestuur onttrok toen
de grootste natuurlijke oesterbank aan de vrije vis-
scherij en voor het eerst werden perceelen voor de
oestercultuur publiek verpacht. Sindsdien zijn ge-
leidelijk meerdere terreinen aan de publieke visscherij
onttrokken en door den Staat verpacht; het cultuur-
bedrijf ontwikkelde zich snel, beurtelings periodes
van grooten bloei en van ernstige malaise doorma-

kend. De laatste jaren vóór den oorlog bedroegen de omzetten:

in 1910 ruim 50.000.000 stuks met een opbrengst van ruim	f 1.350.000,—
in 1911 ruim 50.000.000 stuks met een opbrengst van ruim	„ 1.359.000,—
in 1912 ruim 45.000.000 stuks met een opbrengst van ruim	„ 1.401.000,—
in 1913 ruim 46.000.000 stuks met een opbrengst van ruim	„ 1.459.000,—

Verreweg het grootste deel der productie werd aan het buitenland afgezet; zoo bleven van de gedurende het seizoen 1913/1914 verzonden 47.000.000 oesters slechts ruim 2.000.000 in Nederland, ruim 2/3 ging naar Duitschland en België.

De jaarlijks den Staat opgebrachte pacht bedroeg in die jaren pl.m. f 230.000,— of ruim 16 pCt. van de gemiddelde jaarlijksche bruto-opbrengst in de jaren 1910—1914.

Intusschen is deze ontwikkeling niet regelmatig verlopen; een ernstige kwaal heeft van den aanvang af dit bedrijf, dat overigens zoo alle qualiteiten voor een gezond leven bezit, geplaagd. De bekende nadeelen n.l. van het publiek verpachtingsstelsel hebben zich hier in hun volle scherpheid doen gevoelen; de buitensporige pachtopdriving en alle ongewenschte gevolgen daarvan hebben het bedrijf veel kwaad gedaan. Waar aanvankelijk ruime winsten werden gemaakt, het beschikbaar terrein beperkt was en de bedrijfstechniek den buitenstaander vrij eenvoudig moest toeschijnen, was de belangstelling aan het einde van den eersten pachttermijn zeer groot en werden bij de herverpachtingen van 1882 de pachtsommen zeer hoog opgedreven. Een aantal goede, ervaren pachters werd uitgepacht en vervangen door ondeskundigen en speculanten; Naamlooze Vennootschappen werden opgericht, waarin de te duur gepachte perceelen tegen veel te hoge prijzen werden ingebracht; een vaak ondeskundig geleid en onsolide gegrondvest grootbedrijf trad op den voorgrond en een wilde concurrentie tusschen de pachters onderling ontstond; men verkocht zijn oesters tot elken prijs, om de pachten te kunnen opbrengen en zich op zijn perceelen te kunnen handhaven. Niettemin was een débâcle niet te vermijden; het slecht gebaseerd bedrijf, dat ondanks alle moeite toch bij den geringsten tegenslag zijn pachten niet kon opbrengen, moest eerst de zuiveringsperiode eener crisis doormaken, waarin groot kapitaalverlies werd geleden; geleidelijk trad daarna een gezonde toestand weder in; de nieuwelingen hadden langzamenhand de noodige ervaring opgedaan, vennootschappen met verwatend kapitaal waren te niet gegaan of hadden hun kapitaal moeten reduceeren, lagere pachtsommen waren verkregen bij verpachting onder ongunstige omstandigheden van bij liquidatie ingegeven perceelen,¹⁾ het kleinbedrijf trad weer meer op den voorgrond en het bedrijf geraakte allengs tot nieuwen bloei.

Toen in 1913 tegen het einde van den dertigjarigen pachttermijn (1915) opnieuw de groote verpachtingen moesten plaats hebben, waren echter de factoren, welke tot de crisis van na '82 hadden geleid, weder onveranderd aanwezig. Werd opnieuw publiek verpacht, zoo was een herhaling der historie te verwachten. Hoewel hierop de aandacht genoegzaam is gevestigd en voorstellen werden gedaan tot een wijziging van het verpachtingsstelsel, waardoor zoodanige herhaling kon worden voorkomen, — n.l. door de perceelen onderhands te verpachten tegen een mobiele pacht, te bepalen op een zeker percentage van de bruto-opbrengst¹⁾ — is het Domeinbestuur opnieuw tot publieke verpachting bij opbod overgegaan. Het gevolg bleef niet uit: opnieuw werden de pachten door ge-

gadigden tot enorme hoogte opgedreven, n.l. van f 230.000 tot f 560.000. Bovendien werd ook thans door de verpachting weder zeer ruw in de gevestigde toestanden ingegrepen. Het was duidelijk, dat indien de omstandigheden niet zoo buitengewoon gunstig bleven als de laatste jaren, een nieuwe crisis moest volgen. Toen daarop het volgend jaar de oorlog uitbraak, trad deze dan ook onmiddellijk in; de omzetten daalden sterk en de pachten konden onmogelijk worden opgebracht. Reeds dadelijk moest voor het seizoen 1914/15 een pachtreductie van 70 pCt. op de oude, dus nog zooveel lagere, pacht worden toegestaan.

Onder den druk der omstandigheden is toen door eenige belanghebbenden bij het bedrijf het in 1913 geopperde denkbeeld van mobiele pachtheffing weder opgevat, een gelukkige gedachte — zulks nog te meer, waar door hen ook de weg werd aangewezen om deze wijze van pachtheffing practisch uitvoerbaar te doen zijn —, die zowel de kweekers als den Staat naar alle waarschijnlijkheid voor groote schade gespaard heeft.¹⁾ Dit pachtheffingsstelsel toch — gepaard aan onderhandsche verpachting aan de zittende pachters, voor zoover zij „goed pachter” zijn gebleken, verdient voor het oesterbedrijf bijzonder de aandacht. Dat het stelsel van publieke verpachting ernstige nadeelen heeft, is algemeen erkend.²⁾ Moeilijker blijkt echter de oplossing van de vraag, welk verpachtingsstelsel daar dan voor in de plaats is te stellen. Onderhandsche verpachting en onderhandsche continuëering der eenmaal gesloten pachtcontracten bij afloop, wanneer de betrokken pachter als zoodanig blijkt te voldoen, schijnt economisch zeer aanbevelenswaardig — zeker ook voor het oesterbedrijf, dat zoo ruimschoots met de gevolgen van geforceerde en te hoog opgejaagde pachten en periodieke wisseling van pachterspersoneel heeft kennis gemaakt, — en sluit zich aan bij den geest van evengenoemde rapporten en den algemeen blikenden wensch den pachter een beter verzekerd gebruiksrecht te waarborgen.³⁾ Het bezwaar is daarbij echter, dat tevens een waarborg dient te worden verkregen, dat de verpachter bij stijgende pachtwaarde ook een stijgende pacht zal ontvangen. Deze waarborg kan de heffing eener mobiele pacht, gesteld op een bepaald percentage der bruto-opbrengst, geven; de pacht wisselt dan, naarmate de bedrijfsopbrengsten wisselen en een billijke verdeling van het bedrijfsrisico tusschen pachter en eigenaar, een soepeler aanpassing van pacht aan bedrijfsomstandigheden wordt verkregen. Voor den landbouw stuit men hier echter op het bezwaar, dat geen voldoende controle over de bedrijfsresultaten is te verkrijgen, in verband met de groote verscheidenheid der producten en de onmogelijkheid de opbrengsten

¹⁾ Zie het Jaarverslag der Visscherij-Inspectie 1915, Deel I, blz. 68 e.v. en 140 e.v.

²⁾ Zie de Rapporten en voorstellen betreffende den economischen toestand der landarbeiders in Nederland, van de Staatscommissie voor den landbouw, 1912; het verslag van de Staatscommissie voor het Pachtvraagstuk, Deel I, 1920;

het Rapport der Commissie tot bestudeering van het Pachtwezen, ingesteld door het Centraal Bestuur van den Nederlandschen Tuinbouwraad, 1920; dit laatste wenscht zelfs een wettelijk verbod van publieke verpachting bij opbod of inschrijving.

³⁾ Reeds wordt deze verpachtingspolitiek gevolgd ten aanzien van de onder de Directie van den Landbouw ressorteërende Landbouwdomeinen. Terwijl voor beide Domeinen in casu hetzelfde geldt, wordt echter voor het visscherij-domein in Zeeland en trouwens evenzeer voor de meeste Staatswateren elders, ressorteërend onder het Departement van Financiën, nog steeds het publiek verpachtingsstelsel gehandhaafd. Vermelding verdient voorts nog de in evengenoemd Rapport van de Staatscommissie voor den Landbouw gedane aanbeveling, dat de publiekrechtelijke en zedelijke lichamen het goede voorbeeld zouden geven en onderhands verpachten; evenzoo de bij de Armenwet van 1912 geopende gelegenheid voor de Armbesturen tot onderhandsche verpachting.

¹⁾ Ten slotte bedroegen de pachten in totaal niet meer dan pl.m. 1/3 van het in 1882 gebodene.

²⁾ Zie het Jaarverslag der Visscherij-Inspectie over 1913, deel III, blz. 169 e.v. en 217 e.v.

daarvan voldoende vast te stellen. Voor het oesterbedrijf geldt dit bezwaar in veel minder mate, daar hier slechts één product aan de markt komt en de praktische uitvoerbaarheid van het mobiele pachtstelsel hier gemakkelijker wordt verhoogd door de instelling van een centraal verkoopsorgaan, uit welks administratie de opbrengst van de productie der leden-pachters kan worden gecontroleerd. Overigens is, in verband met de beperktheid van het bedrijf en de éénsoortigheid van het product, ook zonder algeheele centralisatie van den verkoop wellicht een voldoende controle van boekhouding en bedrijf in casu denkbaar te achten; echter blijft centralisatie, zooveel mogelijk, van den verkoop toch de eenvoudigste weg. Onderhandsche verpachting en pachtverlenging, mobiele pacht en zoo mogelijk ook centralisatie van den verkoop en onderlinge aansluiting der pachters tot vaststelling der prijzen, in onderling verband samenwerkende, zijn dan ook de aangewezen middelen om de Zeeuwsche oestercultuur tot een economisch gezond, stabiel bedrijf te maken; op deze wijze zal het ook mogelijk zijn een einde te maken aan de gebruikelijke scherpe onderlinge concurrentie. Het belang van den consument kan in casu, waar het een zuiver luxe-artikel betreft, dat buitendien grootendeels wordt uitgevoerd, tegen prijsregeling geen bezwaar opleveren; de eenige, die overigens van het op-prijs-houden der oesters schade zou kunnen lijden, is de — veelal buitenlandsche — tusschenhandelaar, die steeds zeer van de „bellum omnium contra omnes” der Zeeuwsche oesterkwekers heeft geprofiteerd.¹⁾ Niet alleen de welvaart van het bedrijf wordt op deze wijze door de gelukkige wisselwerking van genoemde factoren zeer bevorderd, ook de Staat-verpachter ondervindt als deelende in die welvaart, daarvan de baat.

Deze denkbeelden, in 1915 door eenige belanghebbers weder opgevat, vonden ingang bij den toenmaligen Minister van Financiën, Mr. M. W. F. Treub, die zijn steun daaraan verleende en bepaalde, dat bij wijze van proef aanvankelijk voor zes jaar, voor hen, die tot eene op te richten Coöperatieve Vereeniging, die zich met den gecentraliseerden verkoop zou belasten, zouden toetreden, de te betalen pacht-som zou bestaan in een evenredig deel van de bruto-opbrengst hunner perceelen, zooals deze uit de boeken der Vereeniging zouden zijn te controleren; dit percentage werd bepaald op 20 pCt. Daarop kwam den 23en November 1915 de Coöperatieve Vereeniging „Centraal Bureau voor den Verkoop van Zeeuwsche oesters”, gevestigd te Yerseke, tot stand. Daarbij is Minister Treub's denkbeeld, om de pachters — door hen bij niet-toetreding geen pachtreductie toe te staan — tot toetreding te brengen, door zijn opvolger, Minister Van Gijn, niet overgenomen, hetgeen Minister Treub in zijn werk „Oorlogstijd” de vrees deed uitspreken, dat hierdoor de Coöperatie gevaar zou loopen.²⁾ Inderdaad is de Coöperatie, zooals hierna zal blijken, in ernstige moeilijkheden geraakt.

Intusschen had de proefneming gedurende de oorlogsjaren succes. Terwijl Duitschland aanvankelijk den invoer verbood, wist de Coöperatie opheffing van dit verbod te bewerken en verkreeg zij van de Algemene invoer van oesters in Zeeuwsch België; het bedrijf kon, zij het met moeite, op de been blijven en den Staat konden door de leden der Coöperatie nog vrij aanzienlijke bedragen aan pacht worden afgedragen. (Voor seizoen 1916/17 f 86.000,—, 1917/18 f 203.000,—, 1918/19 f 199.000,—).

In 1918 is dan ook, na gunstig advies van het Zeeuwsche Visscherijbestuur, dat het mobiele pachtstelsel voor den Staat voordelig achtte, door den Minister van Financiën toegestaan, dat ten aanzien van de leden der Coöperatie tot het einde van den

loopenden pachttermijn, d.i. tot 1945, de mobiele pacht wordt gecontinueerd.

Sedert echter, na het sluiten van den wapenstilstand, de invoer naar België vrij kwam en die naar Duitschland ernstige moeilijkheden ging ondervinden, is het feit, dat indertijd een kleine groep oesterkwekers buiten de Coöperatie is gebleven, haar bestaan ernstig gaan bedreigen. Weliswaar is hun aantal en beteekenis vrij gering (in 1915 een 35-tal niet-leden met een jaarlijksche pacht (1915) van ruim f 49.000,—, benevens eenige pachters van particuliere gronden, tegen ongeveer 125 leden met een pacht (1915) van ruim f 510.000,—); echter verkeerden zij juist dóór het bestaan der Coöperatie in een zeer gunstige positie. Terwijl hun eigen productie betrekkelijk klein is, worden zij door den handel, die uiteraard de Coöperatie zooveel mogelijk tegenwerkt, zeer begunstigd; het gevolg is, dat zij hun geheele productie kunnen afzetten, zoodat hun exploitatiekosten ook over hun geheele productie kunnen worden omgeslagen; zoodoende kunnen zij hun prijzen lager stellen dan de Coöperatie, die onder de uitvoermoeilijkheden sinds 1918 slechts een deel van de productie harer leden kan omzetten. Op deze wijze en doordien zij zich clandestien van leden der Coöperatie, die in moeilijkheden verkeerden, belangrijke partijen wisten te verwerven,¹⁾ hebben de niet-leden een onevenredig groot deel van den afzet aan zich weten te trekken (seizoen '18/19 26 pCt., seizoen '19/20 61 pCt., seizoen '20/21 46 pCt.). Zoo parasiteeren zij feitelijk op de Coöperatie, want, bestond deze niet, zoo zouden allen weder, als vanouds, tegen allen moeten concurreren en zouden zij in geen geval een zoo onevenredig groot aandeel van den omzet zich bemachtigen. Het is duidelijk, dat onder deze omstandigheden de positie der Coöperatie zeer moeielijk werd. Het gevaar bestond echter, dat met haar tenietgaan ook weder tot het oude pachtstelsel en de oude concurrentie-toestanden zou moeten worden teruggekeerd.

Ten einde dit te vermijden, besloot de Regeering ten slotte aan de bevoorrechte positie van de niet-leden een einde te maken. De „dwang om in te gaan” werd ook thans niet gekozen, doch bij Koninklijk Besluit van den 26en Maart 1920 (St.bl. No. 126) werd hun door eene aanvulling van het Zeeuwsche-Stroommen-Visscherij-reglement de verplichting opgelegd, de door hen verhandelde oesters door tusschenkomst van de Coöperatie af te leveren en wat betreft prijs, sorteering en voor den verkoop toegelaten deel van den aanwezigen voorraad te voldoen aan de voor de leden der Coöperatie gestelde voorwaarden. Bemachtiging van een onevenredig deel van den omzet zou derhalve voortaan onmogelijk zijn, daar alle verzending buiten de Coöperatie om thans verboden was. Onder deze omstandigheden begon het seizoen 1920/21.

Tegen dezen maatregel stak een storm van verontwaardiging op. Niet-leden, tusschenhandelaars, voorts alle pachters, die in 1913 niet naar wensch hebben kunnen pachten en speculanten, die op een crisis hoopten, waardoor perceelen zouden worden ingegeven en zij verwachtten aan de beurt te komen, kortom allen, die er belang bij meenden te hebben onafhankelijk van de Coöperatie te blijven, of haar te zien tenietgaan, kwamen in het geweer en, — meer gezien verschijnsel — onder de vaan der vrijheid trok men op voor het heilige recht om in troebel water te visschen. Een krachtige actie, die blijkbaar over handige leiding beschikte, werd op touw gezet, de pers werd bewerkt, ook in het buitenland, en met de leuzen „vrijheid van bedrijf” en „weg met de trust” werd de strijd tegen de Coöperatie ingezet. Daarbij werd gebruik gemaakt van de omstandigheid, dat de crisis-

¹⁾ Uiteraard is echter de kans groot, dat hij zijn hogere inkoopsprijzen eenvoudig op den consument verhaalt. (Zie noot ²⁾ op blz. 10.

²⁾ Mr. M. W. F. Treub „Oorlogstijd”, blz. 301 e.v.

¹⁾ Dergelijke noodlottige praktijken, welke de moeilijkheden voor de Coöperatie en daarmee weder die voor hare leden slechts verergerden, hebben ook den Staat groot nadeel gedaan, daar over deze clandestien verkochte partijen geen pacht is betaald.

omstandigheden die directe aanleiding tot de stichting der Coöperatie hadden gegeven. Men stelde het nu voor alsof het hier een crisis-lichaam gold, dat zich, nu geregelde toestanden weder intraden, ten nadeele van het kleinbedrijf en ten bate van de aangesloten groote ondernemingen, wilde handhaven, terwijl er feitelijk geen bestaansreden meer voor was.

Deze voorstellingen waren onjuist. Immers, de oorlog was slechts de meer directe aanleiding voor de crisis in het oesterbedrijf geweest; was de oorlog er niet geweest, de crisis zou bij de opgeschroefde pachten van 1915 toch vroeg of laat gekomen zijn en evenzeer had men dan moeten grijpen naar de meest voor de hand liggende middelen: mobiele pacht en coöperatie. Niet de oorlog van 1914, maar het verwerpelijk pachtstelsel, dateerend van 1870, was de wortel van het kwaad; niet als middel om den oorlog mede door te komen, maar als middel om definitief tot duurzaam gezondere pacht-toestanden te komen, heeft de Coöperatie haar groote betekenis.¹⁾ Ook de evenaangehaalde leuzen verliezen bij eenige nadere beschouwing veel van haar bekoring. Wat de vrijheid van bedrijf betreft, het oesterbedrijf heeft daarvan ruimschoots genoten; na al hetgeen reeds omtrent het publiek verpachtingsstelsel is geklaagd, behoeft hier wel niet nader de wenschelijkheid te worden uiteengezet thans ook voor de visscherij-domeinen, evenals voor de landbouw-domeinen, het laissez faire te verlaten en een verpachtingspolitiek te volgen, welke doelbewust gericht is op het verkrijgen van een blijvend en deskundig pachterspersoneel; wie daarbij klaagt over monopoliseering, klaagt over het natuurlijk en nu eenmaal door geen pachtstelsel te veranderen feit, dat de beschikbare gronden beperkt zijn. Ook de toestand van ongebreidelde onderlinge concurrentie — zij moge dan als „bellum omnium contra omnes” voor sommige dogmatici als „toestand van natuurlijke vrijheid” een zekere bekoring hebben — schijnt voor den producent niet aanbevelenswaardig. Wat ten slotte het „trustgevaar” betreft, ook hier moet men verder zien dan den naam alleen, die trouwen onjuist is, daar van een eigenlijke trust geen sprake is en alleen de verkoop der productie van de leden wordt overgenomen; alleen voor den — verreweg in de meeste gevallen buitenlandschen — consument van dit zuiver luxe-artikel en wellicht ook voor den — veelal buitenlandschen — tusschenhandelaar, brengt de Coöperatie mogelijk nadeel.²⁾ Stelt men daartegenover het belang van een algemeene welvaart in het onderwerpelijke bedrijf, zoo kan ook het „trustgevaar” in casu bezwaarlijk ernstig wegen.

Men vergeet bij dit alles bovendien niet, dat de Regeering bij alle maatregelen ten aanzien van de Coöperatie deze uiteraard steeds geheel als *middel* beschouwde om in het algemeen belang de toepassing van het stelsel van mobiele pachtheffing mogelijk te maken, nimmer als doel op zichzelf. Dit in het algemeen al niet, omdat de overweging, dat deze organisatie tevens prijsregeling mogelijk maakte — hoe gelukkige bijkomende omstandigheid dit mocht zijn en hoe wel verdedigbaar het ook moge zijn, dat een grondeigenaar zijn pachters een dergelijke samen-

werking in het gezamenlijk belang van allen voorschrijft —, op zichzelf bezwaarlijk aanleiding zou kunnen geweest zijn om *langs publiekrechtelijken weg* tot den Coöperatieven vorm te dringen. Een dergelijke dwang op dergelijken grond zou toch zeker niet in overeenstemming zijn geweest met het door de huidige Regeering na de oorlogsjaren ingenomen standpunt ten aanzien van de overheidsinmenging in bedrijfsvrijheid en prijspolitiek; bovendien blijkt uit de bovengeschetste maatregelen zelf, hoe blijkbaar schoorvoetend de Regeering er toe overging (zooewel in 1915 als in 1918) eenigen dwang uit te oefenen, hoezeer men bepaaldelijk dwang tot toetreding wenschte te vermijden en hoe men vooral tot niet meer wilde dringen, dan tot hetgeen onvermijdelijk noodig scheen. Nog minder zat uiteraard de bedoeling, dat bepaaldelijk deze Coöperatie eenig monopolie moest verkrijgen, voor; door tusschenkomst van welke organisatie mobiele pachtheffing mogelijk kon worden gemaakt, kon de Regeering onverschillig laten. Het verdient dan ook de aandacht, dat de nieuwe maatregel van 1920 voldoende ruimte liet tot een optreden van meerdere Coöperaties en het lijdt ook niet den minsten twijfel, dat indien de niet-leden zich een orgaan tot controleerbare aflevering hunner oesters hadden geschapen, hetwelk tot bevordering van een afzet evenredig aan ieders productie had kunnen medewerken, ook deze organisatie door den Minister van Landbouw tot de aflevering van Zeeuwsche oesters zou zijn aangevozen.

Hoe het echter ook zij, de voorstanders der oude toestanden kunnen voorloopig tevreden zijn; bij het in de oesterwereld bekende arrest van den Hoogen Raad van den 21en Maart 1921 werd het artikel van het Visscherijreglement, waarop de bestreden dwangmaatregel berustte, onverbindend verklaard; sindsdien zijn geen verdere stappen van Regeeringswege gedaan en is het bedrijf der niet-leden ongestoord kunnen voortgaan; de positie der Coöperatie is daardoor uiteraard er niet op verbeterd. J. C. J. v. S.

DE „FIGHT THE FAMINE” CONFERENTIE TE LONDEN.

Op 11 October en volgende dagen is te Londen de derde conferentie gehouden van de organisatie, die den langademigen naam draagt van „Fight the Famine Council for economic reconstruction”.

De „Fight the Famine Council”, zooals aanvankelijk de naam luidde, dankt zijn ontstaan aan de internationale beweging tot hulpverlening aan het hongerende Weenen in 1919. Een eerste conferentie, waaraan o.a. een uitzetting van onzen landgenoot Wenckebach werd voorgelegd, werd gehouden in November 1919. Een tweede conferentie volgde in 1920, ditmaal aangekondigd als een internationale economische conferentie, bijeengeroepen door den „Fight the Famine Council”. Het terrein van discussie was dienovereenkomstig verbreed. Transportvragen, financiële maatregelen, de herziening der vredesverdragen stonden op den voorgrond.

De thans gehouden conferentie droeg wederom een ander karakter. Zij ging uit, niet alleen van den „F. the F. Council for economic reconstruction”, gelijk de naam thans luidt, doch ook van de Engelsche „Peace Society”, en werd aldus tot een gezamenlijk openbaar getuigenis van de verschillende groepen in de Engelsche samenleving, die zich een herstel van Europa op andere geestelijke en economische grondslagen dan die, welke in de verschillende vredesverdragen van de voorsteden van Frankrijks hoofdstad zijn neergelegd, voor oogen stellen.

Buitengewoon leerrijk voor den vreemdeling, die zich van deze stroomingen in de Engelsche metropolis een beeld wil vormen, moest de conferentie hierdoor verliezen aan direct practisch resultaat. In plaats van een discussie op te leveren met positieve conclusies over vastomlijnde vraagstukken werden de redevoe-

¹⁾ Het verdient de aandacht, dat ook Minister Treub — „Oorlogstijd”, blz. 302 — van overtuiging is, dat „de zaak... op den duur ook voor het Rijk als eigenaar der oesterperceelen van groote betekenis is”.

²⁾ Uiteraard echter is de kans op geringere winsten voor den handel vrij gering, daar zij eenvoudig haar hoogere inkoopsprijzen op den consument verhaalt. Als curiositeit zij nog vermeld het feit, dat eenige bekende Amsterdamse vischhandelaren per advertentie het vorig jaar September in „De Telegraaf” lieten bekendmaken, dat zij „wegens de hoge inkoopsprijzen” genoodzaakt waren den prijs der oesters te verhogen tot 15 cent per stuk, zulks terwijl onder den druk der uitvoermoeilijkheden de gemiddelde oesterprijs in 1920 niet meer bedroeg dan pl.m. f 32,— per 1000 stuks, d.i. ongeveer de gemiddelde prijs van de laatste jaren vóór den oorlog.

ringen, hoe uitnemend van inhoud, tot evenzovele afzonderlijke getuigenissen, welke, in ruimer kring wellicht niet zonder uitwerking zouden zijn gebleven, doch thans in hoofdzaak gericht werden tot een wel zeer talrijk gehoor, doch een, dat bekeering niet meer van noode had. Ook de pers toonde slechts voor een deel belangstelling. Terwijl de „Manchester Guardian” een uitvoerig verslag gaf van iedere zitting, werd in de „Times” met geen woord van de conferentie melding gemaakt.

De Engelsche groepen, die elkander op deze conferentie vonden — de deelneming uit het buitenland was naar verhouding betrekkelijk gering — bestonden in de eerste plaats uit een aantal voormannen uit de Engelsche kerkelijke wereld, dan uit economisten, als J. M. Keynes, Sir George Paish, J. A. Hobson e.a., uit een breede groep intellectueelen van goeden wil, omvattende behalve mannen als prof. Gilbert Murray, publicisten als Norman Angell, E. D. Morel en Brailsford, en ten slotte uit verschillende leiders der Labour Party, Arthur Henderson, Ramsay MacDonald e.a.

Bij dezen opzet van de conferentie ligt het voor de hand, dat slechts een deel van de vergaderingen aan economische vraagstukken was gewijd. Uitvoerig is o.a. gesproken over de vraag, welke beteekenis in dit tijdsgewricht aan den godsdienst toekomt, waarbij in het bijzonder een redevoering van den bekenden Dean of St. Paul's, Dean Inge, aandacht verdiende; breed gezien waren de beschouwingen door den historicus G. P. Gooch aan het beginsel van nationaliteit gewijd, fijn-ironisch en scherp de beschouwingen van Gilbert Murray, naast Lord Robert Cecil vertegenwoordiger van Zuid-Afrika op de jongste vergadering van den Volkenbond, over de behandeling op die vergadering aan het ontwapeningsvraagstuk ten deel gevallen. Veel aandacht had ook een uitvoerige uiteenzetting van Krassin over den huidige hongersnood in Rusland en de houding der Sovietregering ten opzichte van de grootsche pogingen tot hulpverlening onder Nansen en Hoover. Op een en ander zal hier niet worden ingegaan.

De economische beschouwingen in engeren zin bewogen zich, zooals te begrijpen was op het gebied van de huidige wereldmalaise, het werkloosheidsvraagstuk en het nauw hiermede samenhangende vraagstuk der schadevergoedingen. De uitnemende redevoeringen van Hobson, Keynes en Sir George Paish, om slechts deze te noemen, mogen weinig nieuws hebben gebracht, hunne beteekenis lag in het feit, dat zij opnieuw aantoonde, wat de wezenlijke oorzaken van den huidige toestand zijn, en waar mitsdien alleen, met kans op succes, kan worden ingegrepen. Hoe lapmiddelen, gelijk thans door Lloyd George voorgesteld, misschien in een volgzaam parlement eenig oratorisch succes kunnen hebben, doch in werkelijkheid zonder resultaat moeten blijven, omdat zij de oorzaak van het kwaad onaangetaast laten.

Het meest positief in zijn uitingen was de heer Keynes. Zijn uitgangspunt was, dat bij onze moderne economische organisatie, iedere schadevergoeding, welke niet bestaat in en zich beperkt tot direct herstel van wat boven het normale verbruik door den oorlog vernietigd is, het ontvangende land vermoedelijk meer schade doet dan den betaler. Keynes ziet in dit feit, dat voor ieder, die de industriele toestanden in de beter gesitueerde landen van Europa gadeslaat, duidelijk moet wezen, een nieuw en krachtig argument voor zijn oude stelling, dat de vergoedingsplicht beperkt moet blijven tot het directe materiele oorlogsnadeel. Als zoodanig is thans practisch nog slechts over het verwoeste gebied in Noord-Frankrijk: drie honderdduizend geheel vernielde huizen, evenzoveel half vernielde, het herstel van een aantal wegen, kanalen, fabrieken, mijnbedrijven etc. Frankrijk's bouwbedrijven, wier omvang en aantal arbeiders samenhangen met de normale bouwbehoefte van het land, zullen door het herstel van dit abnormaal verlies geen schade lijden. Herstel in natura door Duit-

sche arbeiders desnoods nominaal in den vorm van betaling eener geldsom, die voor dit doel wordt aangewend en Duitsche werkkrachten kan aantrekken, is rechtvaardig en tegelijk economisch juist. Schadevergoeding, gelijk thans van Duitschland wordt geëischt, kan slechts betaald worden door verkoop in het buitenland van goederen beneden de markt en ten koste van een ontwricht betalingsverkeer en ontwrichte wisselkoersen, welke op hun beurt dezen verkoop beneden de markt mogelijk maken. Tusschen de werkloosheid in Engeland en den schadevergoedingsplicht van Duitschland bestaat het meest directe verband. Engeland zal in zijn eigen belang, van vrijwel alle schadevergoeding hebben af te zien. De overeenkomst van Loncheur en Rathenau met haar in Engeland zoo bestreden voorrang aan Frankrijk, bevat het juiste beginsel.

Aldus in het kort het standpunt van Keynes. In cijfers uitgedrukt kan de wederopbouw der 300.000 vernielde huizen op £ 300 millioen worden geschat, het herstel der even zovelen beschadigde huizen op half zovveel, terwijl dan nog wellicht een tweede helft noodig zal zijn voor de overige werkzaamheden. In totaal dus een hoeveelheid materiaal en arbeid, welke op £ 600.000.000 is te stellen, m.a.w. het bedrag, dat Duitschland thans in de eerste drie of vier jaren zal hebben te betalen.

Het spreekt vanzelf, dat een dergelijk standpunt voor Frankrijk slechts acceptabel is, wanneer tegelijk door de schulden aan Amerika een streep wordt gehaald. Ten slotte staat Amerika tegenover Europa echter voor precies dezelfde moeilijkheid als de Entente tegenover Duitschland. Reeds thans, nu Amerika zelfs geen enkel rentebedrag int, lijdt het land onder de directe gevolgen van zijn gestegen economisch vermogen. Inning op eenigszins groote schaal zou gelijkstaan met toeneming van het reeds bijna op 6 millioen staand aantal werklozen. Ook Amerika's wezenlijk belang is in de eerste plaats versterking van zijn afnemers.

Keynes heeft met zijn hierboven op zeer vrije wijze weergegeven betoog ongetwijfeld uiting gegeven aan een inzicht, dat bezig is in vele kringen door te dringen. Zullen deze vragen nog in Washington ter sprake komen? Een feit is, dat in Amerika deze problemen thans aan de orde van den dag zijn. Veel aandacht heeft daar te lande b.v. gevonden een verleden week door den heer MacKenna te Washington gehouden redevoering, waarin hij ronduit voor het beginsel van schrapping van alle inter-geallieerde schuld opkwam. „Wij in Engeland verliezen thans door onze 2 millioen werklozen in één jaar meer aan waarde, dan wij gedurende de geheele periode van 30 jaar aan totale schadevergoeding ooit van de Duitschers zullen krijgen.”

De Fight the Famine Conferentie heeft ongetwijfeld ertoe bijgedragen in de kringen, die zich aan haar verwant gevoelden, het juiste inzicht in den huidige economischen toestand en de middelen, welke tot verbetering kunnen leiden, te versterken. De vreemde deelnemers hebben daarnaast een gelegenheid bij uitstek gehad om met vertegenwoordigers van de bovengenoemde groepen uit de Engelsche samenleving in persoonlijke relatie te treden. De buitengewone gastvrijheid hierbij ondervonden zullen zij dankbaar blijven gedenken.

B.

ECONOMISCHE EN MAATSCHAPPELIJKE BEDRIJFSORGANISATIE.

Naar aanleiding van de door de Vereeniging voor de Staathuishoudkunde en de Statistiek voor dit jaar aan de orde gestelde vraagpunten nopens de al dan niet wenschelijkheid van publiekrechtelijke bedrijfsorganisatie en de ter zake verschenen prae-adviezen, heeft Mr. Dr. A. A. van Rhijn in het Septemhernummer van „Sociale Voorzorg” onder den titel „Maatschappelijke Bedrijfsorganisatie” een artikel geschre-

ven, waarvan een belangrijk deel gewijd is aan bestrijding van het prae-advies, dat ik de eer had uit te brengen. Met onverdeelde belangstelling heb ik van het betoog van Mr. van Rhijn kennisgenomen. Waar echter mijn hoop, dat de schrijver aan het debat ter vergadering in Utrecht zou deelnemen, niet verwezenlijkt is, roep ik de gastvrijheid in van de veel gelezen „Economisch Statistische Berichten”, ten einde langs dezen weg van replek te dienen. Het stuk van den geachten schrijver heeft mij in geen enkel opzicht van de onjuistheid mijner bestrijding van het door hem bepleite en tot zekere hoogte gerepresenteerde bedrijfssysteem overtuigd. Onverzwakt handhaaf ik het in mijn prae-advies tegen de dusgenaamde maatschappelijke bedrijfsorganisatie aangevoerde. En wel om de volgende redenen.

De heer Van Rhijn begint met een vergelijkend exposé van de drie kapitalistische stelsels van (publiekrechtelijke) bedrijfsorganisatie. Het is begrijpelijk, dat bij die vergelijking de maatschappelijke bedrijfsorganisatie er verreweg het best afkomt. Met name constateert de schrijver tusschen de economische van prof. Veraart en de door hemzelf voorgestane een belangrijk verschil.¹⁾ Waarin dit bestaat? Met de eigen woorden van den schrijver hierin: „Wil de Economische Bedrijfsorganisatie altijd bindende tarieven, welke zoo hoog mogelijk moeten worden opgevoerd, de Maatschappelijke Bedrijfsorganisatie verlangt slechts een bindend prijstarief, wanneer zulks noodig is om het bedrijf uit zijn kwijnenden toestand op te heffen en wil daarbij aan de gemiddelde inrichting slechts een *redelijke*”²⁾ belooning waarborgen.” Dit zou zeer belangrijke gevolgen hebben met opzicht tot den consument: „Past bij de E. B. de inmenging van den verbruiker niet in het stelsel, bij de M. B. heeft hij een belangrijke taak, n.l. te controleren of het prijstarief inderdaad op een *redelijke*”²⁾ basis is gevestigd.” Tegenover de „maximale waardeering” uit de E. B. van prof. Veraart schijnt hier inderdaad een verzachting te worden aangebracht. Doch bij nader toezien blijkt die verzachting slechts „graue Theorie”, en is *practisch* hier alles lood om oud ijzer. Wie maken uit, of het bedrijf in kwijnenden toestand verkeert? De producenten! Wie stellen, wanneer aldus het feit der kwijning is geconstateerd, de tarieven vast in dier voege, dat der gemiddelde inrichting een redelijke belooning wordt gewaarborgd? De producenten! Wie legt aan het waarde-oordeel nopens de redelijkheid der belooning den maatstaf aan? De producenten! Neen, zegt Mr. van Rhijn, het consumentenbelang zal in de prijspolitiek een woordje meespreken, door middel van consumentenraden en straks van prijsraden, daarbij geholpen door de Overheid. Laat er een deugdelijke organisatie, waarin het verbruikersbelang tot zijn recht kan komen, tot stand zijn gebracht, dan vraag ik nóg: is daarmee de antithese uit de wereld? Zal de strijd door het wonder der organisatie omslaan in solidariteit? En zoo neen: bij wie zal dan in dien prijsraad het zwaartepunt liggen? In dit geval, dus bij blijvende tegenstelling, ware een gelijkheid van machtsverhouding synoniem met stagnatie. Rest de deus ex machina, de alwetende en zeer deskundige Overheid, die den Gordiaanschen knoop ten publieken nutte zal doorhakken. Neen, zegt wederom de heer Van Rhijn, zoover zal het niet behoeven te komen, al hebben die organisatorische instanties haar nut, want — en nu krijgen we het preventieve wonder der M. B. —, de verbruiker is solidair, en zoo hij zich mocht verstouten dit nog niet te zijn, dan wordt hij het toch in de leerschool, die de M. B. voor hem opent.

Maar waarin bestaat dan toch die hoogst eigenaardige solidariteit van den verbruiker, die hem van het voordeel der concurrentie doet afzien en in een prijstarief doet treden, dat hem duurder komt te

staan? Het is duidelijk, dat hier van den verbruiker wordt verlangd en verwacht, dat hij zal handelen tegen zijn direct economisch belang in. Hij is solidair, dus betaalt hij voor een zaak liever *f* 10,— dan b.v. *f* 8,—, wanneer eerst hij den prijs van *f* 10,— het „redelijk” bestaan aanvangt der middelmatig toegeruste ondernemingen. Dit is geen economie meer, doch ethiek. En de solidariteit is niet een economische doch een ethische. Van *economisch* standpunt is er de meest krasse belangtegenstelling op het stuk der prijspolitiek, niet alleen in de E. B., maar wel degelijk óók in de M. B. En waar ik op blz. 77 van mijn prae-advies vroeg, of de afnemers liever minder of meer betalen, werd natuurlijk alleen de economische solidariteit getoetst. Wij weten nu, dat de economische antithese zich zal moeten oplossen in een ethische synthese, waarbij alleen de *consument* veeren zal moeten laten. Hij heeft zich te offeren en moet nog solidair zijn bovendien. Dergelijke ethische solidariteit is voor den consument even duur als voor den producent (incl. den arbeider) goedkoop. Mr. van Rhijn zegt, dat ik niet het juiste criterium heb gebezigd, toen ik bovengenoemde vraag stelde: „Het gaat er alleen om of de consument zelf niet moet toestemmen, dat het niet aangaat, dat hij bij voortdurend een product kan kopen, dat ten koste van het menschwaardig bestaan van den producent is voortgebracht. En dat zal de verbruiker moeten toegeven, ook al moet hij dan wat meer betalen.” Of de consument dit moet toegeven, is een ethische quaestie. En het is ook een ethische vraag, of het zedelijk gerechtvaardigd is, dat de caoutchouc-formule „menschwaardig bestaan”, die niets dan appreciaties bevat, hem op een op geld waardeerbaar offer mag te staan komen. De economie heeft daar niets mede te maken, allerminst wanneer het er om gaat het samengaan of strijden van belangen te onderzoeken. De solidariteit van arbeid en kapitaal wordt door de E. B. en door de M. B. op *economischen* bodem grondvest: het tarief. En de verscherpte tegenstelling tot de verbruikers, die natuurlijk óók economisch is, wordt in een wolk van ethica opgelost. Dit is de methode, die lichaamsziekten door gebed wil genezen.

Maar nu vraag ik verder: waarom mogen ondernemers en arbeiders wél de voor hen voordeeligste „markt” opzoeken en wordt den verbruiker verweeten, dat hij daar ter markt gaat, waar hij met de minste offers het grootste rendement kan verkrijgen? Geldt het commercieele beginsel alléén bij de productie en niet bij de aanschaffing tot verbruik? Is de omzetting van het geldinkomen in goederen en diensten zóó weinig zakendoen, dat op dit gebied het ethisch beginsel zou moeten praevaleren?

En dan nog dit: wanneer de verbruikers, ondanks den economischen belangenstrijd, tot zulk een hoog ethisch peil zich weten te verheffen, dat zij zich ethisch solidair gevoelen met de producenten, wier menschwaardig bestaan niet op ruimer productie doch op een de concurrentie uitschakelend prijsskartel wordt opgetrokken: wel, dan zijn de menschen zoo van gemeenschapszin doortrokken, dat geen enkele publiekrechtelijke bedrijfsorganisatie meer noodig is. Daar ieder producent tevens consument is en het consumentendom zich met het menschedom dekt, is dan het tijdstip aangebroken, dat ieder werkt uit aandrif voor zijn naaste, dat het eigenbelang als motorische kracht is weggevallen om plaats te maken voor wederzijdsch hulpbetoon en dat in volle vrijheid zonder eenigen uitwendigen dwang de hoogste welvaart wordt verkregen. De mentaliteit, die Mr. van Rhijn van zijn consumenten terwille van de solidariteit een dood-natuurlijke acht, is van zulk een verhevenheid, dat zij het einde beteekent der zakenwereld, maar ook het einde van de onvoldragen vrucht der M. B.

De M. B. zal slechts bij een kwijnenden bedrijfs-toestand een bindend prijstarief invoeren. Wie denkt hier niet dadelijk aan protectie? En noodzakelijk zal het tarief van het bedrijf moeten worden aangevuld

¹⁾ T.a.p. blz. 571.

²⁾ Ik cursiveer.

door een (verhoogd) tarief van invoerrechten; wanneer de kwijnende toestand geheel of ten deele op rekening komt van de buitenlandsche mededinging. Doch ook waar deze ontbreekt, valt met zekerheid te voorspellen, dat, als eenmaal de groote stap tot het bindende tarief is gedaan, terugtreden uiterst moeilijk, zoodat niet onmogelijk wordt. Zou men den moeizaam-verworven, kunstmatigen bloei zoo maar prijsgeven? Het is er mee als met de „Erziehungszölle”, die eveneens een zwakke plant tot vollen wasdom willen brengen. Is de betere toestand ingetreden, dan raakt de volkshuishouding die protectie toch niet kwijt. Integendeel, zij breidt zich uit als een olievlek. Wanneer het ging om iets tijdelijks, er zou niet zoo'n drukte over behoeven te worden gemaakt. Doch afschaffing van het tarief, dat het concurreeren in de prijzen verving, beteekent herleving der concurrentie, prijsgeving van het kartel, zoodat, voor zoover van de M. B. afhangt, het bindende tarief, dat uit hoofde van den kwijnenden toestand werd ingevoerd, bestendig zal blijven, onverschillig of voortaan zonder dien steun het bedrijf zal kunnen bloeien of niet.

In mijn prae-advies heb ik gewezen op den vervoerenden invloed, die van het tarief uitgaat, doordien aan de beteren en besten de belooning, die alleen concurrentie kan geven, wordt onthouden. De schrijver merkt hiertegen op, ¹⁾ dat ik vergeet „dat de modelondernemingen ook bij het bestaan van een bindend prijstarief er alle belang bij hebben, om de marge tusschen tariefsprijs en productiekosten zoo groot mogelijk te doen zijn, zoodat zij zonder twijfel zooveel mogelijk technische verbeteringen, die de productiekosten drukken, zullen aanbrengen.” Ik geloof, dat ik dit niet heb vergeten, en ik erken, dat de genoemde prikkel ook bij een tarief werkt, doch wat ik volhoud is dit: dat die prikkel nog veel sterker werkt, dat de waakzaamheid en het inventief vermogen zich veel intenser doen gelden, wanneer de veiligheid van het tarief plaats maakt voor de onveiligheid van den concurrentiestrijd. Wie zeker is van een „redelijk” bestaan, spant veelal niet zijn krachten in tot het uiterste. De ambtenarenwereld strekt tot bewijs. En de gemeenschap ontvangt het meeste van diegenen, die zich het recht op hun bestaan dagelijks moeten veroveren. Alleen groepsegoïsme kan voor dit voordeel blind zijn. Daarom heb ik al die bedrijfsorganisaties als „privatwirtschäftlich” gekenschetst. En ik meen, dat dit juist is.

Op blz. 573 zegt de heer Van Rhijn verder, dat de duurte van het drukwerk „absoluut niets (zegt) omtrent de vermeerdering van de ondernemerswinst”. Dat heb ik ook niet beweerd. *Ondernemers en arbeiders samen* verdeelen den op het publiek behaalden buit. Dat het uurloon in de eerste gemeenteklasse steeg van 23 op 93 cts. en in de laagste klasse van 19 op pl.m. 75 cts. verklaart, met de hooge papierprijzen, die duurte genoegzaam. Maar ik vraag nu weer, waarom moesten in een tijd van algemeene verarming de loonen in de typografie met pl.m. 300 pCt. stijgen, tot het *viervoud*, waar *verdubbeling*, ongeveer overeenkwam met de daling van de koopkracht van het geld? Dit is juist het averechtsche en oneconomische in de heele geschiedenis, dat in een tijdperk van ongehoorde inzinking de arbeiders meer reëel inkomen moesten hebben dan in de voorafgaande bloei-periode hun deel was geweest, op kosten van de andere zwaar getroffen bevolkingsklassen; dit is het onsociale in de loonbeweging geweest, dat de arbeiders van de algemeene verarming niets hadden te dragen en zelfs nog, als in de typografie, belangrijk vooruit konden gaan; dit is het grenzenloos ridicule — als het in zijn gevolgen niet zoo droevig ware —, dat op het verzwakte en uitgeputte maatschappelijk lichaam dure experimenten van sociale wetgeving worden genomen, die even heilzaam kunnen zijn in een gemeenschap, welke met haar rijkdom geen raad

¹⁾ T.a.p. blz. 571.

weet, als heilloos bij een staat van zaken als de huidige. Het is prachtig, wanneer de typografenloonen, met een omhoogstuwende welvaartsgolf meegaande, tot een viervoud *kunnen* stijgen, maar het is niets dan schandelijk parasitisme, wanneer dit gebeurt op een wijze, die de bestaande verarming nog een graadje erger maakt. En wie als econoom de heele volkswelvaart in het oog houdt, zal zich vierkant moeten plaatsen tegenover uitbuiting, door wie en waar ook bedreven. Dat *arbeidersgroepen* er wél bij varen, dan wel ondernemersgroepen of kapitalisten-grondbezitters, is van secundaire beteekenis. Het gaat hier om de beoordeeling van een gedraging, die haar profijt vindt in anderer nadeel. En daarvoor past, van welke zijde zij ook kome, maar één naam.

Waar de geachte schrijver het valuta-bezwaar in verband met de daardoor verscherpte buitenlandsche mededinging aanstipt, ten betooge, dat men hier te lande op zijn hoede moet zijn, al wil hij „niet beweren, dat een gewoon invoerrecht het aangewezen middel is om in dezen toestand verbetering te brengen”, daar wil ik alleen de tegenopmerking maken, dat alles wat het vrije ruilverkeer ter wille van particuliere bedrijfsbelangen bemoeilijkt, de welvaart van de volksgemeenschap onderschikt aan die van bepaalde groepen. ¹⁾ Wij behooren nu reeds tot de allerduurste landen, zeer tot schade van onzen uitvoer en van het internationale vreemdelingenverkeer, dat aan ons land stelselmatig voorbijgaat. Kortzichtige bescherming, hetzij dan door een „gewoon” of door een „buitengewoon” invoerrecht, zou het leven hier volkomen ondragelijk en ons tot de Chineezzen van Europa maken. Productie is de dienares van consumptie. Om de laatste is de eerste begonnen. Het ruilverkeer met den ingelaschten winstprikkel wijzigt principieel niets aan deze elementaire waarheid. En daarom is het noodig en rechtvaardig, dat de productie be- en desnoods veroordeeld wordt naar gelang zij haar taak: de inpèking van het welvaartstekort, volbrengt. Dat de M. B. niet met de beschikbare middelen de behoeftebevrediging kan geven, die bij concurrentie zonder tarieven bereikbaar ware, „staat voor ons vast”.

De juistheid van deze uitspraak kan reeds uit het voorgaande worden afgeleid. In dit verband wil ik echter nog op een belangrijk punt wijzen: de sluiting van het bedrijf. Want deze aangelegenheid kan mijn betoog, dat M. B. gaat ten koste van een zoo ruim mogelijke productie, slechts versterken.

Mr. van Rhijn is van meening, dat ik ook in de sluitingsquaestie E. B. en M. B. heb verward. Hij zegt: ²⁾ „Een zelfde verwarring tusschen E. B. en M. B. trof ons op pag. 78, wanneer wordt opgemerkt, dat wij liet bedrijf zouden willen „sluiten”. Deze sluiting en het daaruit volgende groepsegoïsme zijn met de gedachten der Maatschappelijke Bedrijfsorganisatie geheel onverenigbaar. Wij hebben ons daartegen dan ook talrijke malen uitgesproken.” Welnu, de hier bedoelde verwarring bestaat alleen in de verbeelding van den heer Van Rhijn. De M. B. is slechts schijnbaar een verzwakte editie der E. B. En het is vooral bij dit punt noodig den schijn en het wezen te onderscheiden. De M. B. dient zich minder provocerend aan. Alleen de kwijnende bedrijven krijgen een bindend tarief. Maar wanneer de bedrijven niet kwijnen, wanneer zij bloeien onder het stelsel van mededinging, dan is er voor de heele M. B. geen plaats. Waar dus de M. B. optreedt, daar zal het bindend prijstarief, dat trouwens het cement van het heele stelsel is, wijl in het tarief de belangengemeenschap wortelt, niet uitblijven. De voorstelling, dat er ook M. B. zal komen in bedrijven, die, in geen kwijnenden toestand, het zonder tarief zullen bolwerken, is ten eenen male misleidend. Op dit punt onderscheidt dan ook M. B. zich van E. B. in geen opzicht. Maar nu verder. Wanneer

¹⁾ Vgl. het artikel van prof. dr. C. A. Verrijn Stuart, „Valuta en Bescherming”, in de „Economist” van 1921, blz. 28 v.

²⁾ T.a.p. blz. 585.

er een prijstarief wordt ingevoerd, beteekent dit sluiting van het bedrijf. Want bij vrijheid om zich als ondernemer te vestigen resp. als arbeider het vak in quaestie te kiezen, is het tarief onmogelijk te handhaven. Immers: het tarief beduidt, daar het altijd om verhooging is te doen, beknutting van de koopkrachtige vraag, inperking van het debiet, zooals dit bij concurrentie zich voordoet. Wanneer men nu de toetreding aan gegadigden vrijlaat, dan moet het bepaalde debiet, bij handhaving van het tarief, over meerderen worden verdeeld. Een oude spreekwijs zegt, dat veel varkens de spoeling dun maken. Zoo beduidt dus die toetreding voor de gevestigde ondernemers en arbeiders niets dan nadeel. Waar vergroting van den afzet door de kunstmatige prijszetting uitgesloten is, kunnen de nieuw toetredenden alleen bestaan ten koste van de oudere producenten. Men behoeft nu toch waarlijk niet te vragen, welke de houding dezer laatsten zijn zal, zoodra pogingen loskomen om door de open deur binnen te treden. Dan zal buiten eenigen twijfel blijken, dat die deur, zij moge theoretisch open heeten, in feite en practisch door het zeer begrijpelijk verzet der gevestigden, zoo dicht is als een pot. Handhaaft men het tarief, dan is het bedrijf ook bij M. B. noodwendig gesloten. En laat men de toetreding vrij, dan is het tarief niet te handhaven. In dit opzicht is mij de E. B. nog minder onsympathiek, daar zij om het naakte feit der sluiting althans geen doekjes windt.

Een zeer zwakke redeneering ontmoet ik nog op blz. 577, waar de schrijver het heeft over de noodzakelijkheid van overleg tusschen de leiders der werkgevers en der werknemers bij de arbeidsvoorwaarden. Dezerzijds wordt niet ontkend, dat volkomen vrije concurrentie op de arbeidsmarkt tot ongewenschte toestanden kan leiden. Ik wees er echter in mijn praeadvis op, dat ook waar organisatie ingrijpt, aan de wet van vraag en aanbod niet wordt ontkomen. De heer Van Rhijn stemt zulks toe, doch merkt op, dat, waar ik de vrees uitte, dat de M. B. zich op dit stuk aan illusies overgeeft, de M. B. talrijke loonwijzigingen kan tot stand brengen „zonder dat het aequatiepunt van vraag en aanbod wordt overschreden”. Hij wijst daarbij op de volgende gevallen: „Vooreerst kan het best zijn, dat de grensondernemingen nog niet tot het maximum zijn gegaan, wat zij aan loon kunnen betalen.” Wanneer, onder het stelsel van mededinging, de grensondernemers hun belang begrijpen en behartigen, dan gaan zij met hun productie zoover, dat elke loonsverhoging de rentabiliteit doet verkeeren in verlies. Het begrip „grens” brengt mee, dat elke vermeerdering van de productiekosten den ondergang van de grensondernemingen tot gevolg heeft. De M. B., die hier loonsverhoging zou afdwingen, zonder tegelijk de prijzen der producten te verhoogen, zou de grensondernemingen in den grond boren. Want een marge, waarop zij de hand zou kunnen leggen, ontbreekt. Is dit niet zoo, dan kan men niet van grens spreken, en onderstelt men dat ondernemers geheel zonder reden voordeel prijsgeven, doordien zij minder ver gaan met de productie dan een gegeven rentabiliteit mogelijk maakt.

De schrijver vervolgt: „Een andere maal weer is het mogelijk, dat de loonsverhoging ook de grensondernemingen er toe brengt technische verbeteringen in te voeren, waardoor zij kunnen blijven produceeren.” Dit is bij M. B. inderdaad mogelijk. Maar ook de prikkel der concurrentie drijft, en met meer kracht, in dezelfde richting. Bij concurrentie echter hebben alle afnemers voordeel van die verbeteringen door den dalenden prijs; in het geval van den heer Van Rhijn blijft bij de gunstigste onderstelling de prijs gelijk en komt het voordeel aan de arbeiders, dus een bepaalde groep van producenten.

Maar nu gaat de schrijver zich op steeds gevaarlijker terrein begeven, waar hij zegt: „En zelfs, indien het den grensondernemingen niet gelukt om door technische verbeteringen de loonsverho-

ging te compenseeren, dan zullen zij dikwijls nog blijven bestaan. Waar het den ondernemer gewoonlijk zeer moeilijk zal vallen in een ander bedrijf, waarvan hij geen kennis heeft, een positie te vinden, en waar liquidatie gewoonlijk met groote kapitaalverliezen gepaard gaat, daar zal hij, *hopende op betere tijden*,¹⁾ zijn werkzaamheid voortzetten.” Bij een ceteris-paribus gedachtengang — en ik vertrouw dat de schrijver deze alleen zuivere methode bij zijn argumentatie volgt — kunnen die betere tijden alleen bestaan in een loondaling, maar... die wordt juist door de M. B., welke immers naar haar aard de concurrentie op de arbeidsmarkt heeft helpen uitschakelen, belet! Troost hij echter de werkgevers met de mogelijkheid van stijging der *productenprijzen*, dan kunnen die werkgevers hem de vraag stellen, welke rechtsgrond kan worden aangevoerd voor deze tusschentijdsche (omgekeerde) uitbuiting van het kapitaal door de arbeidskracht, een uitbuiting, die, zoo de hoop op betere tijden wat erg lang on vervuld mocht blijven, door het bankroet der grensondernemingen op het hoofd van ondernemers en arbeiders beiden zal neerkomen.

Een laatste geval omschrijft de heer Van Rhijn aldus: „Weer anders wordt de toestand, wanneer een loonsverhoging door een prijsverhoging van het product wordt gevolgd. In zoo'n geval kan zeer zeker de vraag naar dat product afnemen en dus werkloosheid ontstaan. Maar dan staat daartegenover, dat de vraag van de arbeiders, die een loonsverhoging hebben ontvangen, is toegenomen en dat de werkloozen in de bedrijven, waarin zich de vermeerderde vraag openbaart, een plaats kunnen vinden.” Hiertegen zou ik willen aanvoeren, dat de schrijver een paar regels hooger sprak van groote kapitaalverliezen bij liquidatie. Ziet hij niet, dat in het door hem genoemde geval, hetzij in den tak waar de loonsverhoging tot stand kwam, hetzij in andere takken, die door de bezuinigingsnoodzaak wegens de ingetreden duurte, langs den weg van afwenteling, worden getroffen, tal van liquidaties niet zullen kunnen uitblijven? En al moge het waar zijn, dat de meerdere vraag van de arbeiders met hooger loon de werkloosheid bij hun collega's tegen zal gaan, de omzetting en inkrimping van verschillende ondernemingen, alsmede de onvermijdelijke liquidatie van andere, wier markt bedorven is, leidt tot kapitaalverliezen, waar geen compensatie voor wordt geboden. Wat nu is kapitaalverlies anders dan verminderde arbeidsvraag, nieuwe werkloosheid?

Ten slotte. De heer Van Rhijn meent, dat ik met mijzelf in tegenspraak ben gekomen, waar ik eenzijdig medezeggenschap van de arbeiders in de prijspolitiek uit den booze en een onbestaanbaarheid acht, anderzijds hun wel recht van inzage wil verschaffen in de bedrijfsresultaten, kort gezegd: het winstcijfer. Hij zegt:²⁾ „Wat zien wij nu? Dat het medezeggenschap in de prijspolitiek, welke door Prof. Bordewijk zoo sterk wordt bestreden, hier indirect door hem wordt aanvaard. Want het is toch waarlijk niet te verwachten, dat de arbeiders, wanneer zij omtrent de resultaten van de onderneming volkomen zijn ingelicht, zoet naar huis zullen gaan om rustig te wachten tot zij een volgend jaar weer worden uitgenoodigd. Neen, zij zullen daaruit hun consequenties trekken voor de prijspolitiek, omdat de finantieele resultaten der onderneming en de te volgen prijspolitiek twee kanten zijn van eenzelfde zaak.” Echter zegt op blz. 579 de schrijver: „dat voorshands met het geven van „inzicht” in deze materie moet worden volstaan”, wijl medezeggenschap in de prijspolitiek „slechts geleidelijk kan worden ingevoerd”. Ook in zijn stelsel zullen dus de arbeiders gedurende een langeren of korteren overgangstijd „zoet naar huis moeten gaan om rustig te wachten tot zij een volgend jaar weer worden

¹⁾ Ik cursiveer.

²⁾ T.a.p. blz. 581.

uitgenoodigd". Maar bovendien: die beweerde tegenpraak bestaat niet. Doel van mijn voorstel, om inzage in de bedrijfsresultaten te verleen, was eenig en alleen, het licht der openbaarheid ook over de verhouding tusschen ondernemer en arbeider te doen uitschijnen op het belangrijkste gebied, waar de meeste strijd voorkomt: de loonsmogelijkheid. Het is voor den socialen vrede van het grootste belang, dat overal waar dat mogelijk is, wantrouwen wordt weggenomen. Het middel daartoe is publiciteit. Arbeiders hebben recht op documentatie, wanneer hun wordt toegevoegd, dat loonsverhoging onmogelijk meer er af kan. Niets is zoo fataal, als wanneer later blijkt, dat zij zijn afgescheept op grond van onware voorstellingen. Arbeiders hebben ook recht op documentatie, wanneer zij voor de beweerde noodzakelijkheid van loonsverlaging worden geplaatst. En wanneer hun blijkt, dat de voorstelling met de feiten klopt, zullen zij eerder bij het onvermijdelijke neerleggen. Naar alle kanten beteekent deze openbaarheid: zuivering van de atmosfeer door wegneming of voorkoming van wantrouwen. Natuurlijk: wat het licht niet verdragen kan, schuwt openbaarheid. Doch juist hierom is dan ook dwang in deze richting, is een algemeen wettelijk voorschrift in den trant van artikel 1638e B. W. (in geval van winstdeeling), uitermate heilzaam, omdat oprechtheid bij den strijd de eerste stap is naar den vrede. Niets meer en niets minder heb ik met dat recht van inzage bedoeld te zeggen. Hoe men daaruit kan halen, dat ik indirect medezeggenschap over de prijspolitiek toch zou aanvaarden, is mij een raadsel. Want het gaat veel verder, dan een enkele objectieve mededeeling kan gaan, wanneer men beoogt de wijze, waarop een winstcijfer ontstaat, binnen de sfeer van critiek, gezamenlijk overleg en gezamenlijke beslissing te trekken. Omdat het meerdere het mindere omvat, omvat het mindere nog niet het meerdere! Er is dan ook geen sprake van het trekken van consequenties, wel van het negeeren van een grens, welker overschrijding voor het bedrijfsleven en de verantwoordelijkheid van den ondernemer, die het risico blijft dragen op heel andere wijze dan van de arbeiders kan worden gezegd, funest moet worden geoordeeld. Het is ter vergadering in Utrecht zoo juist door Mr. Dr. van Zanten opgemerkt, dat een arbeider, die zich zoodanig heeft voorbereid, dat hij over de prijspolitiek een steekhoudend oordeel kan vellen, geen arbeider meer is, doch de mentaliteit van den ondernemer heeft verkregen. Daarmede is deze soort van medezeggenschap naar Utopia verwezen. Doch tot vertrouwen in een objectieve gecontroleerde mededeeling omtrent een winst- of verliescijfer met alle heilzame gevolgen voor zijn verhouding tot den ondernemer bij zich voordoende loonquaesties, is zelfs de arbeider met de geringste ontwikkeling nog in staat. En daarom heeft het door mij bepleite recht van inzage in de bedrijfsresultaten niets en nog eens niets te maken met medezeggenschap, d.i. medebeslissingsrecht, in de prijspolitiek.

H. W. C. BORDEWIJK.

Groningen, October 1921.

EEN TWEDE DUITSCHE ELECTRO-MONTAAN-TRUST.

I. Inleiding.

Aan een desbetreffend streven van Hugo Stinnes was het in het najaar van 1920 te danken, dat een nauwe aaneensluiting werd tot stand gebracht tusschen zijn geweldige montaan-belangen en het groote electroconcern van Siemens en daarmede het in Duitschlands economische geschiedenis tot dusverre onbekende gebouw van een electromontaan-trust kon vrijzjen. Ook van andere zijde werd een groot aantal concerns met als basis de productie van kolen en die van ijzer gevormd, terwijl eveneens enge banden werden gelegd tusschen producenten in beide categorieën, waartoe overigens de tendenz bij de groote bedrijven

van het Deutsche economische leven eigenlijk reeds vóór den oorlog bestond. Maar sindsdien leidde deze meer en meer tot verticale aaneensluitingen, terwijl zij aanvankelijk slechts in horizontale uitbreidingen was tot uitdrukking gekomen. Het is te begrijpen, dat in de pers en bij het groote publiek de vraag opkwam, of ook niet het tweede groote Deutsche electriciteitsconcern, de groep van de Allgemeine Elektrizitäts-Gesellschaft, in nauwere relatie zou treden tot ondernemingen op het gebied van de kolen- en ijzerproductie of tot zoodanige, welke in staat zouden zijn, haar staal en andere halffabrikaten te leveren, om op deze wijze een tegenwicht te vormen ten opzichte van de nieuwe creatie en daardoor hare leidende positie te kunnen handhaven. Reeds toen werd bij geruchte gesproken van een fusie der AEG. met de firma Krupp, doch dergelijke berichten werden tegengesproken. Inmiddels wezen zij toch de richting aan, waarin zich weinige maanden later de aaneensluiting zou voltrekken.

Eén groot onderscheid evenwel valt daarbij onmiddellijk op; terwijl bij de electromontaantrust de tendenz tot opbouw uitging van de kolen- en ijzerproductie, dus van de basis der industrie, is het geval bij de zich thans ontwikkelende soortgelijke combinatie juist andersom: hier ging de leiding klaarblijkelijk uit van de producenten der afgewerkte producten, de electriciteits-industrie, die — dit voornemen koesterde zij reeds sedert geruimen tijd — trachtte zich nauwer aaneen te sluiten met de producenten der benodigde grondstoffen zoowel als halffabrikaten, of zich van deze materialen te verzekeren door aankoop van daarvoor in aanmerking komende ondernemingen. Natuurlijk hebben de gebeurtenissen tijdens den oorlog en de afloop daarvan ook in dit geval ertoe geleid, dat de ontwikkeling der feiten gedeeltelijk in een andere richting werd gedrongen (het tijdelijke of duurzame verlies van het Saargebied en Elzas-Lotharingen met hun schatten aan kolen en erts, groote veranderingen in de economische verhoudingen in Luxemburg door afscheiding van het Deutsche tol-gebied en oriëntering naar het Westen van de Luxemburgsche industrie, welke tevoren zeer nauw met die van Duitschland was verbonden), anderdeels daardoor juist werd verhaast (aaneensluiting in de industrieën, welke door verlies van het gebied aan den linker-Rijnoever bedreigd werden in hare kolen- of ertsbasis, enz.).

Daarom zal men, evenals bij alle fusies van den laatsten tijd, behalve de algemeen economisch-technische tendenz,¹⁾ die op aaneensluiting is gericht, ook de bijzondere omstandigheden in aanmerking moeten nemen, die juist in het onderhavige geval een beslissenden invloed hebben, zooals bijv. het streven van de leidende persoonlijkheden in de AEG om zich door het werk van Stinnes niet op den achtergrond te laten dringen; voorts de financiële positie der afzonderlijke ondernemingen, welke bij enkele ervan de aaneensluiting noodzakelijk maakte; de werkzaamheid van verschillende ondernemingen op dezelfde productiegebieden (in de eerste plaats het vervaardigen van locomotieven en spoorwagens), welke de fusie des te gemakkelijker maakte. Ten slotte maakt ook de — niet bepaald eenvoudige — wijze, waarop de aaneensluiting in financieel opzicht werd doorgevoerd, een meer uitvoerige uiteenzetting noodig.

Gedeeltelijk onder den druk van genoemde omstandigheden, anderdeels met de bewuste bedoeling, een groep te vormen, die een dergelijk op zich zelf staand geheel zou vertegenwoordigen als het Stinnes-concern, zijn in de laatste weken de volgende ondernemingen tot elkander in enge relatie getreden; eenige ervan vertegenwoordigen reeds zelf machtige groepen:

Allgemeine Elektrizitäts-Gesellschaft, Berlin.

Friedr. Krupp Akt. Ges., Essen.

Rheinische Metallwaren und Maschinenfabrik, Duesseldorf.

Otto Wolff, Koeln.

¹⁾ Zie Econ. Stat. Ber. No. 271 van 9 Maart, pag. 219.

Deze opstelling zal echter nog twee andere punten van onderscheid in den opbouw van het nieuwe concern onmiddellijk laten zien: ten eerste, dat hierbij de grootste beteekenis nog meer toekomt aan de vervaardiging van afgewerkte producten dan bij de Stinnes-groep, waar het evenwicht der afzonderlijke stadia van het productieproces veel beter bewaard is gebleven. Het feit, dat namelijk voor een tweede volkomen electromontaanconcern nog gedeeltelijk de vereischte breede kolen- en ertsbasis ontbreekt, waarover de Stinnesgroep wel beschikt, zou dan ook baast als rechtvaardiging kunnen dienen voor een achter den titel dezer beschouwingen geplaatst vraagteken. Ten tweede trekt het aanstonds de aandacht, dat de aaneensluiting niet heeft geleid tot de vorming van een gemeenschappelijk, hecht en blijvend orgaan, zooals dat bij de Stinnesgroep wordt voorgesteld door den „Gemeinschaftsrat". Hier evenwel is, althans voorloopig, de belangengemeenschap vrij oppervlakkig. Wanneer zij nauwer en meer eenvormig wordt, wanneer de gemeenschap van belangen ook die der leiding verzekert, dan eerst zal men inderdaad van een tweede — wellicht zelfs nog grooter — electromontaanconcern in elk opzicht kunnen spreken. Ten slotte zij er nog de aandacht op gevestigd, dat reeds in de kapitaliseering van de afzonderlijke ondernemingen een vrij omvangrijk verschil blijkt, terwijl het Stinnesconcern door doelbewust streven naar gelijkmatige kapitaliseering bij de belangrijkste deelgenooten een bepaalde homogeniteit in den opbouw ook naar buiten tot uitdrukking brengt.

II. De aaneensluiting.

De afzonderlijke ondernemingen, die zich nu in een nieuwe belangengemeenschap hebben aaneengesloten, worden in het volgende kort besproken, waarna vervolgens een uiteenzetting van de gronden voor de aaneensluiting en de wijze, waarop zich deze heeft voltrokken, ook wat de financieele doorvoering ervan betreft, zal worden gegeven.

A. De leden van de nieuwe belangengemeenschap.

1). *De Allgemeine Elektrizitäts-Gesellschaft, te Berlijn* is niet slechts wat omvang en kapitaal betreft de grootste onderneming van het nieuwe concern, doch wat haar kapitaal aangaat, ook de grootste van Duitschland in het algemeen. Immers bedraagt na de jongste verhoogingen haar geplaatst aandeelkapitaal M. 850 miljoen, met welk cijfer het niet alleen dat van alle industriele ondernemingen, maar zelfs dat van de grootste D-banken overtreft.

De AEG werd opgericht op 19 April 1883 met een kapitaal van M. 5.000.000 als „Deutsche Edison-Gesellschaft für angewandte Elektrizität" door Emil Rathenau, den vader van Walter Rathenau, die tot zijn benoeming enkele maanden geleden tot „Wieder-aufbauminister" haar bestuurder was. Reeds onder leiding van diens vader kwam de onderneming tot grooten bloei. Op den 5den Mei 1887 nam de firma haren tegenwoordigen naam aan en verbrak de tot dan toe bestaan hebbende relatie tot de Compagnie Continentale Edison te Parijs en verwierf het bezit der Edison-patenten met hetzelfde recht en voor een even groot deel als de Siemens & Halske A. G. Tegelijkertijd werd met laatstgenoemde firma een overeenkomst aangegaan, welke ten doel had voor een tijdsverloop van 10 jaren samenwerking te verzekeren; deze werd in 1894 ontbonden. Sindsdien hebben de lotgevallen van beide maatschappijen nog wel soms tot samenwerking aanleiding gegeven, — waarop wij later nog zullen terugkomen —, doch in beginsel ging elk van haar een eigen weg, welke de eene in de electromontaantrust, de andere tot de vorming den tegenhanger daarvan leidde.

Als doel van de maatschappij geldt sedert de statutewijziging van 1916: toepassing van de electriciteit op elk gebied en voorts deelname op het gebied van deze industrie in het binnen- en buitenland enz. Zoo hebben zich in de laatste jaren tot de voornaamste terreinen van werkzaamheid voor de AEG ontwikkeld:

1e. aanleg en exploitatie van centrales voor elektrische verlichting en krachtoverbrenging, 2e. elektrische centraalstations, 3e. elektrische spoorwegen, 4e. electrochemische installaties, 5e. bouw van stoomturbines, voornamelijk voor groote kolenmijnen en metaalfabrieken, 6e. vervaardiging van automobielen¹⁾, 7e. fabricatie van vliegtuigen, 8e. bouw van stoom- en elektrische locomotieven enz.

Tot verwezenlijking van dit doel beschikt de AEG — afgezien van de talrijke onder-maatschappijen, door welke zij deels direct, deels middellijk (financieringsmaatschappijen) productie en exploitatie beheerscht — over de volgende eigen fabrieken en een voorbeeldige verkoopsorganisatie. Die fabrieken te Berlijn en omgeving bestonden uit: de machinefabriek, de apparatenfabriek, de turbinefabriek, de kabelfabriek Oberspree, de schrijfmachinefabriek, de installaties te Hennigsdorf (locomotief-, porcelein-, lak-, oliegoed-, verwarmingstoestellen-, signaalapparaten- en schijnwerperfabriek, electrostaal- en walswerk) en de fabrieken te Johannisthal. Deze bezittingen komen op de laatstgepubliceerde balans (per 30 Juni 1920) voor met te zamen M. 85.739.539,—, terwijl machines, gereedschappen en modellen evenals de talrijke waardevolle patenten der maatschappij alle slechts pro memorie op de balans paraisseeren.

Op deze balans komen vervolgens grondstoffen voor ten bedrage van M. 286.067.417,—, halffabricaten met M. 272.834.813,—, installaties in aanbouw met M. 55.222.358,— en afgewerkte producten met M. 212.999.211,—.

De productie van de AEG strekt zich uit over elk gebied van de electro-industrie, van de groote krachtcentrale tot de gloeilamp, van geweldige turbines en motoren tot de fijnste precisie-instrumenten; zij omvat echter ook alle mogelijke met de electro-industrie slechts in los verband staande artikelen als bijv. stoomlocomotieven, schrijfmachines enz. In den omzet der producten was voor het boekjaar 1913/14 het later vijandelijke buitenland voor een waarde van M. 95 miljoen betrokken.

Wij hebben daarmede het hoofdstuk van den omzet aangeoerd; wat dezen betreft zoo had de AEG met evenveel recht als de Hamburg-Amerika-Lijn de spreuk kunnen voeren: Mein Feld ist die Welt. De organisatie tot bewerking van het afzetgebied was bij het uitbreken van den oorlog verdeeld in 34 maatschappijen en ondernemingen in dergelijken vorm met meer dan 100 kantoren in het buitenland, zomede 38 installatie-bureau's en 8 ingenieursafdeelingen in het binnenland evenals nog 30 vestigingen in landen buiten Europa.²⁾

In Duitschland alleen waren in het jaar 1917

¹⁾ De vervaardiging van automobielen werd in 1903/04 ter hand genomen; in 1907/08 werd de verkoop daarvan overgedragen aan de „Neue Automobil-Gesellschaft m.b.H.", die met de automobielfabriek der AEG was samengesmolten. In 1915 ontstond daaruit de Nationale Automobil Gesellschaft „N.A.G." te Berlijn, waarbij de AEG een overwegend belang bezit. Verleden jaar heeft de NAG zich met als doel „vereenvoudiging van het fabricatie-programma en goedkooper maken van de producten" vereenigd met de Brennaborwerke te Brandenburg en de Hansa-Lloyd-Werke te Bremen tot de Gemeinschaft Deutscher Automobilfabriken G.m.b.H., waarin nochtans de drie ondernemingen hunne zelfstandigheid zullen behouden.

²⁾ Afzonderlijke AEG-maatschappijen bestonden er in de voornaamste landen, als bijv.:

AEG—Union E.G. te Weenen met een aand.kapitaal van	Kr. 8.000.000
AEG. St. Petersburg	Rbs. 6.000.000
Elektricitets Aktieselskabet AEG, Christiania	Kr. 500.000
AEG Dansk Elektricitets Aktieselskab, Kopenhagen	?
Elektriska Aktiebolaget AEG, Stockholm ..	Kr. 1.000.000
Société Française d'Electricité A.E.G., Parijs	Frs. 2.000.000
Société Belge d'Electricité A.E.G., Brussel ..	„ 3.500.000
A.E.G. Thomson—Houston Ibérica, Madrid	Ptas. 3.000.000
A.E.G. Manufacturing Comp. Ltd., London	?

(latere gegevens onbekend) 79.293 personen in dienst der onderneming.

Deze cijfers geven nog slechts een uiterst onvolledig beeld van de internationale beteekenis der AEG; inmiddels zullen zij misschien door opsomming van de volgende deelnamen der AEG in dochtermaatschappijen de noodzakelijke aanvulling verkrijgen. De balans vermeldt aan dergelijke deelnamen de volgende:

Onderneming	Nominaal bezit	Boekwaarde
Felten & Guillaume Carls-werk A. G.	M. 36.237.000	M. 47.778.714
A.E.G. Unternehmungen A.G. ..	„ 10.000.000	„ 10.000.000
Elektro-Treuhand A.G.	„ 12.000.000	„ 3.000.000
	(25 pCt. gestort)	

Treuhandbank für die elektrische Industrie	M. 13.125.000	„ 13.801.032
Berliner Elektrizitäts-Werke ..	„ 13.854.000	„ 10.493.917
alsmede een „Effectenrekening”		„ 66.141.308
waaronder bijv. de aandelen der N.A.G. evenals het geheele gewone kapitaal der A.G. Braunkohlengruben und Dampfziegeleien Auguste bij Bitterfeld (M. 4.000.000) zijn begrepen.		

Voorts dient vermeld te worden de *Bank für Elektrische Unternehmungen te Zürich*, de z.g. „Elektrobank”, die in verband met hare deelnamen in Duitschland en andere landen (Rusland, Italië) groote verliezen leed als gevolg van de valuta-depreciatie, waardoor in de maand Februari van dit jaar een ingrijpende reorganisatie moest plaats vinden. De Elektrobank, die vóór de reorganisatie werkte met een aandelenkapitaal van frs. 75.000.000 en een obligatieschuld van frs. 84.091.000 alsmede nog frs. 8.600.000 „Kassenscheine”, bezat aandelen in 17 verschillende electriciteitswerken, 3 transport-ondernemingen, 3 electrochemische fabrieken, 1 fabricatiemaatschappij en 6 financieringsmaatschappijen, welke gezamenlijk voor frs. 86,2 miljoen te boek stonden.¹⁾

Een andere dochter-maatschappij van de AEG — waarbij ook de Siemensgroep sterk was geïnteresseerd — vormde de *Deutsch-Überseeische Elektrizitätsgesellschaft* (Kapitaal M. 150.000.000); deze moest eveneens worden gereorganiseerd en werd omgezet in een Spaansche maatschappij, de *Compania Hispano-Americana de Electricidad te Madrid*.²⁾

Onder verdere deelnamen aan de AEG. zijn te noemen die bij de Deutsche Werft A. G. te Hamburg, bij de Hamburger Werft A. G. te Hamburg en bij de Innwerk Bayerische Aluminium A. G., evenals nog het bezit van het geheele kapitaal (M. 2.250.000) van de Kupferwerke Deutschland en ten slotte de aanzienlijke deelname in de Osramwerke, waarbij gelijk bekend mag worden geacht, ook Siemens is geïnteresseerd.

Hierbij komt nog een aantal electriciteitsmaatschappijen en locaalspoorwegen, waarbij de onderneming belang heeft.

Reeds het opsommen dezer deelnamen — nadere gegevens daaromtrent in cijfers vallen buiten het

¹⁾ Bij de reorganisatie werd het gewone aandelenkapitaal tot een vierde gereduceerd (van Frs. 75 tot Frs. 18,75 miljoen), terwijl bestaande vorderingen (obligatiën, kasbiljetten) werden omgezet in preferente aandelen, tot een bedrag van Frs. 94,03 miljoen. Het juist verschenen eerste jaarverslag van de gereorganiseerde onderneming toont een winst van slechts Frs. 113.000 aan, als gevolg hoofdzakelijk van de nieuwe reactie der wisselkoersen en een belangrijke daling in de beursnoteringen van verscheidene in Zwitserland verhandelde effecten. De deelnamen der maatschappij bedragen thans Frs. 37,46 tegen verleden jaar Frs. 86,19 miljoen en bestaan uit nominaal: Zw. Frs. 10.540.000, M. 46.213.000, Lire 22.853.000, Pes. 20.934.000, Fr. Frs. 13.459.000, Belg. Frs. 3.372.000, Rbs. 4.989.000, Esc. 405.000 en Lei 30.000.

²⁾ De nieuwe maatschappij werkt met Pesetaas 120.000.000 kapitaal, 30.000.000 rentebons en 180.000.000 obligatiën. Zij nam alle aandelen van de oude maatschappij over, die bestaan blijft totdat alle Zuid-Amerikaansche concessies door de autoriteiten aan de nieuwe zijn overgedragen. De nieuwe onderneming werkte zeer bevredigend en kon over het eerste jaar een netto-winst van Pesetaas 11.663.000 behalen.

bestek van dit artikel — is voldoende om aan te toonen, hoe uitgebreid de belangen van de AEG zijn. Wij zullen daarop in verband met de kapitaalstransacties van de laatste jaren moeten terugkomen, die op hare beurt weder in nauwen samenhang staan met het tegenwoordig streven naar uitbreiding van het concern, doch ook gedeeltelijk moeten worden beschouwd als een gevolg van de algemeene vermindering der koopkracht van het geld.

De *kapitaliseering* van de maatschappij sedert hare oprichting wordt door de volgende getallen verduidelijkt; bij het beschouwen daarvan mag de omstandigheid niet worden vergeten, dat verreweg de meeste fabrieken enz., die de tegenwaarde ervan vormen, nog in vredetijd tegen „Goudmarken” werden gebouwd en verkregen:

Jaar	Verhooging M.	Kapitaal M.
1883	—	5.000.000
1887	7.000.000	12.000.000
1889	8.000.000	20.000.000
1895	2.000.000	22.000.000
1896	3.000.000	25.000.000
1897	10.000.000	35.000.000
1898	12.000.000	47.000.000
1899	13.000.000	60.000.000
1904	26.000.000	86.000.000
1905	14.000.000	100.000.000
1910	30.000.000	130.000.000
1912	25.000.000	155.000.000
1915	29.000.000	184.000.000
1917	16.000.000	200.000.000
1920	100.000.000	300.000.000
1920	250.000.000	550.000.000
1921	300.000.000	850.000.000

Laat ons nu overgaan naar de in grootte en kapitaal op de AEG volgende deelgenoot in het concern, de

2) *Fried. Krupp Akt. Ges. te Essen*. Wanneer de AEG in weerwil van hare oudere en nieuwverworven productie van grondstoffen en halffabricaten toch moet worden beschouwd als de onderneming voor afgewerkte producten in de eerste plaats van het concern, dan ligt de sterkte van Krupp vooral in de voorziening met grondstoffen als halffabricaten, doch de vervaardiging van afgewerkte artikelen staat daarbij in beteekenis nauwelijks ten achter. De maatschappij, die eerst op 22 April 1903 werd opgericht tot overname van de fabrieken der oude particuliere firma Friedrich Krupp te Essen, tegenwoordigde reeds destijds vrijwel een op zichzelf staand geheel. De oude fabrieken (fabriek van gegoten staal te Essen met de schietterreinen te Essen, Meppen en Tangerhütte, expeditie en reederij te Rotterdam, verschillende metaalfabrieken en ertsminnen in het binnen- en buitenland, het Grusonwerk te Magdeburg, de Germaniawerft te Kiel, de staalfabriek Annen) werden ingebracht tegen een som van M. 159.996.000, terwijl het kapitaal bij oprichting M. 160.000.000 bedroeg. De maatschappij stelt zich ten doel de voortzetting der vroegere bedrijven, het verkrijgen van de daarvoor benodigde grondstoffen en halffabricaten, de vervaardiging van oorlogsmateriaal en bouw en exploitatie van alle andere daarvan verwante fabrieken. Sedert November 1918 heeft de maatschappij zich toegelegd op de vervaardiging van vredesmateriaal, voornamelijk motoren, vrachtautomobielen, voorts te zamen met den Pruisischen Staat van locomotieven en goederenwagens; landbouwmachines (dit in samenwerking met de Maschinenfabrik Fahr A. G. Gottmadingen) en van kinematografische apparaten (te zamen met de bekende Ernmann-Werke A. G. te Dresden).

De *bezittingen* der onderneming omvatten in groote trekken:

1o. de fabriek van gegoten staal te Essen (staal en alle half- en heelfabricaten) met 10 staalfabrieken, 44 smeed- en buigpersen, 270 stoomhamers, duizenden werktuigmachines, 475 stoomketels, 445 krachtmachines met totaal 158.000 P.K., voorts 8348 electromotoren met totaal 122.000 P.K. enz., 7 eigen

electrische centrales leveren den benoodigden stroom, het spoorwegnet van de onderneming bedraagt 230 K.M., 100 locomotieven en 4000 goederenwagens dienen voor het transport;

2o. de Mittelrheinische Hüttenwerke, a) Mülhofenerhütte met 4 hoogovens, b) Hermannshütte met 3 hoogovens, c) Saynerhütte met machinefabriek enz.;

3o. ijzerertsmijnen in het Siegerland, Westerwald, aan de Lahn en in het Spessart-gebergte, waar te zamen in bedrijf zijn 44 mijnen, voorts tinmijnen, kalksteen, kwarts-, bruinsteen- en mangaanertsgraven; voorts een belang bij de Orconera Iron Ore Co., te Bilbao en Santander.;

4o. steenkolenmijnen, a) de mijnen Hannover en Hannibal bij Bochum, b) de mijn Vereinigte Sälzer und Neuack te Essen, c) nog te ontginnen kolenvelden. Te zamen met den Norddeutschen Lloyd bezit Krupp de steenkolenmijn Emscher-Lippe;

5o. de Friedrich-Alfred Hütte te Rheinhausen, een der grootste en meest moderne bedrijven op dit gebied in Europa met 10 hoogovens, 1 Thomas- en 3 Martin-staalfabrieken, walswerken, fabrieken voor den bouw van bruggen en andere groote ijzerconstructies enz.;

6o. staalfabriek Annen met 5 Siemens-Martinovens en 1 Bessemerwerk;

7o. Grusonwerk Magdeburg-Buckau, in 1893 door Krupp aangekocht. Deze onderneming vervaardigt zoo goed als alle soorten van gegoten ijzer en staal, en artikelen daaruit, als machines, fabrieksinstallaties op elk gebied enz.;

8o. de Germaniawerft te Kiel-Gaarden, sedert 1902 in het bezit van Krupp en daarna sterk uitgebreid. Deze legt zich toe op den bouw van snelle Oceaan-stoomers, passagiers- en vrachtschepen van elke soort, stoomturbines, ketels, Dieselmotoren enz.

In 1918/19 werd op deze bovengenoemde mijnen en Hütten geproduceerd 2.651.571 ton steenkolen en 741.647 ton ijzererts. Op den 1sten Juli 1920 waren in het geheele bedrijf meer dan 92.000 personen werkzaam.

Eenige cijfers uit de balans mogen de beteekenis daarvan nader in het licht stellen:

Grondbezit, fabrieken enz. M. 257.256.147; voorraden enz. M. 804.258.289; fondsenbezit M. 93.981.638; debiteuren M. 619.834.568; crediteuren M. 898.447.813; winst M. 79.565.577.

Men kan gemakkelijk begrijpen, wat het beteekent een dergelijk bedrijf in te stellen op vredes-economie. Ter verwezenlijking van dit voornemen werd bij een aantal andere bedrijven belang genomen — vroeger was Krupp daarin zeer conservatief —, terwijl daarentegen de deelname bij de tijdens den oorlog opgerichte Bayer. Geschützwerke Fried. Krupp Komm. Ges. werd opgegeven. Omtrent de nieuwe organisatie dient o.a. vermeld te worden de te Rotterdam gevestigde „Devon”, welke maatschappij werd opgericht ter voorziening en behandeling van buitenlandsche erten. De moeilijkheden, welke de firma ondervond, worden goed weergegeven door het volgende citaat uit het jaarverslag:

„In verband met de omzetting van het bedrijf heeft een groot deel van onze bezittingen zijn waarde als fabrieksinrichting in sterke mate of wel geheel verloren. Door de maatregelen van de inter-geallieerde Commissie wordt de waarde van onze gezamenlijke bezittingen belangrijk verminderd. Vroegere werkplaatsen voor oorlogsmateriaal, die thans voor de productie van andere artikelen worden gebruikt, voldoen aan de daarvoor te stellen eischen in bouw zoowel als inrichting menigmaal weinig, zoodat zij moeten worden verbouwd of vernieuwd. Bij den omvang en de groote verscheidenheid onzer eigendommen wordt aldus de waarde der onderneming als geheel sterk beïnvloed, zoodat wij voor afschrijving een bedrag van M. 75.000.000 hebben moeten bestemmen.”

Het kapitaal der maatschappij bedraagt volgens de laatste balans M. 250.000.000 (sedert 1914 ongewijzigd); daarenboven waren tot het einde van den oor-

log M. 94.000.000 obligatiën uitgegeven; sindsdien zijn daarbij nog M. 250.000.000 gekomen.

Daar Krupp in vele opzichten een in zichzelf afgesloten bedrijf vertegenwoordigde, waren zooals gezegd, de deelnemingen in andere maatschappijen niet zeer talrijk; ook in de laatste jaren is daarin niet een zoo aanmerkelijke verandering waar te nemen als bij andere groote Deutsche ondernemingen. De belangrijkste zijn: de belangengemeenschap met de Westfälische Drahtindustrie A. G. te Hamm sedert 1911, waarbij Krupp M. 6.000.000 nieuwe preferente aandelen overnam en overwegenden invloed in het bestuur der maatschappij verkreeg. Vervolgens die uit 1914 met de firma's Friedrich Thomée A. G. en met de Drahtstiftfabrik Künne & Sohn te Düsseldorf-Gerresheim, welke aan Krupp grondstoffen levert, terwijl de verkoop der afgewerkte artikelen voor gemeenschappelijke rekening plaats vindt. Oude relaties bestaan ook tot de Capito & Klein A. G. te Benrath (vervaardiging van dunne ijzeren platen in zeer fijne kwaliteit), waarbij ook de AEG belang heet te hebben. Vervolgens bezit Krupp alle aandelen der Passauer Graphitwerke te Obererlau, welke later met de Kropfmühl A. G. om bedrijfstechnische redenen werd vereenigd, waarbij Krupp ook een overwegend belang heeft; ten slotte nog de Schlesische Nickelwerke te Traunstein in Silezië en de Dessauer Geschossfabrik Reinhold Becker te Dessau.

Dr. W. MAUTNER.

LONDENSCHER CORRESPONDENTIE.

De discussie over de nieuwe voorstellen ter bestrijding van werkloosheid en economische depressie; reactie tegen de reparatiepolitiek; oppositie tegen de Safeguarding of Industries Act; uitbreidingsplannen der spoorwegen; weigering der regeering het exportcrediet-schema op Rusland toe te passen; het tweede memorandum van Prof. Cassel; de geldruimte.

Onze Londensche correspondent schrijft ons d.d. 29 October:

Last week the country was under the spell of the new proposals for the combating of unemployment and trade depression. This week's stock-taking has resulted in a considerable watering down of the enthusiasm at first displayed. To begin with, the levy under the Insurance Act has been almost condemned on the two grounds of unfairness and inadequacy. The Labour Party from the first has fought the principle on the ground that it imposed a special burden on industry, instead of taxing the general community. Further, with regard to the position of the workers, especially, this additional tax came at a time when trade-unions were already imposing special levies up to as much as three shillings a week on the men still in work. Such additional taxation was bound to still further increase the cost of production and so retard true recovery. This was the attitude of the employing interests also. Political exigencies as well as humanitarian sentiments were responsible for the attack on the proposal as being inadequate. When the second reading of the Bill took place this week, a somewhat painful scene took place. Certain members of the Labour Party moved amendments to increase the amount of the assistance to be given. The Government resisted the proposal on the ground that this would increase the cost so much that the Ministry could not take the responsibility. The result was that, after various insults had been hurled across the floor of the House, the Labour Party left the chamber in disgust. Even the Liberals were not too well pleased, and it is clear that the relief afforded is not enough, though the difficulties of a Government, pledged to economy and yet anxious to appear generous, can

also be understood. One feature of the situation which was universally condemned was the absence of any proper provision of safeguards against fraud. Unless special steps are taken to prevent it, it might be possible for individuals to draw at once the benefits under the Insurance Act, and to get relief from the Guardians of the Poor. This possibility arises from the fact that the administration of these two relief schemes are in the hands of two separate central authorities. In any case, where the man's family is large, the relief offered him by the Insurance authorities is so small relatively, that in a good many cases he will be bound to come for further assistance to the Guardians. We have thus the revival of the worst feature of the pre-war administration of assistance to necessitous persons—the existence of overlapping and competing authorities.

The export credits scheme still remains a strong favourite, but the enthusiasm for the guarantee of capital and interest on improvements is waning, as it is being discovered that the volume of assistance which the Government can afford under this head will be quite insufficient. The choice of investments is to be placed in the hands of a special committee, though the Treasury is to have the power of veto on any decisions of the Committee. Sir Robert Horne, on moving the acceptance of the Bill on second reading, took the opportunity of meeting possible criticism half-way, and promised that as far as it was humanly possible, the cost of running the Government departments would be cut down. The idea that the deficit which would have to be met was over £200 millions was also ridiculed by the Treasury spokesman this week. As far as possible, priority would be given to schemes for developing areas within the British Empire, but the Export Credits Scheme would be made applicable to the whole world, though this does not include Russia, and it is not yet clear whether it includes Germany.

A remarkable feature of the week has been the emergence of a definite tone of protest against the whole Reparations Policy. Mr. Churchill has always been the Minister who was most courageous in his utterances on this point, but his example is being followed at last by quite a number of prominent politicians and business men. Mr. Asquith has been calling for a „revision”, Sir Arthur Steel-Maitland has been exposing the idea that reparations can be paid without the import of goods, and Mr. McKenna's speech to the American bankers has been given very wide publicity. All this, perhaps, is not very much when one considers the extent to which the public has been taught to believe that „Germany can pay”, but it points to a widening circle of opposition to extreme measures to enforce the last penny.

Equally marked is the opposition to the Safeguarding of Industries Act. The protectionists do not believe that it goes far enough, whilst the irritation which the administration of the measure involves is killing belief in any possible virtues it may possess.

So far it has been the railway companies which have advanced proposals for the use of the Government guarantee. The London tube railways desire to make wide extensions, and as the present traffic facilities are clearly no longer adequate, this is a most desirable direction for the application of capital. Unfortunately, there is a fly in the ointment. The underground railways and the largest omnibus company are allied, and the combine desires to receive a ten years guarantee against new competition by pirate omnibus companies before it is willing to spend more money on underground railways, which cannot pay their way unless they can draw on the surplus earnings of the omnibus company. The proposal has however already roused a storm of opposition, which may end in the

whole scheme being wrecked. The supporters of municipal enterprise are alarmed over the future of the London tramways, and the prospects of a traffic monopoly are attacked in the Liberal Press. It is only fair to the Underground combination to point out that the proposal for a limitation of competition is accompanied by an offer to submit omnibus fares to control by the Ministry of Transport. Apart from this proposal comes an ambitious scheme by the S. E. Railway for the electrification of a large part of its railway system, which would at once provide employment for a large body for many years to come.

The refusal of the Government to apply the Exports Credit Scheme to Russia again raises the question of the future of the Trade Agreement. There is no doubt that a very strong opposition has again developed. The failure of the Chairman of the Siberian Mining Corporation to come to an agreement with the Soviet Government on his recent visit to Moscow, coupled with the constant fear of Bolshevik propaganda in this and other portions of the Empire have had considerable effect. The total volume of trade with Russia has so far been very small, though it shows signs of increasing more rapidly. The Government has disposed of some of the rumours flying about by stating that it has no intention of withdrawing the Mission at Moscow, but the situation is certainly not quite comfortable.

In the Labour world, the danger of a strike in the engineering industries has been overcome by the result of the recent ballot on the question of the removal of the war bonus of 12½ per cent. Only a very small percentage of the members voted, and only a very small majority was gained in favour of removal, nevertheless, it is a great deal to have had the matter settled. The Mining Industry is still in the depths of depression. We have had a revival of the scheme to limit the price of coal to 30/- a ton by means of a Government subsidy. It is clear that the only thing to be done in the industry is to close down completely some of the worst paid mines and to divert some of the labour in the industry to other channels. As a matter of fact, a good many of the unemployed men only came into the pits during the war, and they ought now to be forced to seek some other trade. The trouble is the depression which makes it difficult to say where the men could be employed.

The last event of the week which deserves mention is the publication by the Manchester Guardian Commercial of the Second Memorandum of Professor Cassel. This report comes opportunely, in that it strengthens the hands of the inflationists, or, rather, the anti-deflationists. It is rather surprising to find that Dr. Walter Leaf, of the County and Westminster Bank, rather approves the suggestion that a little more inflation will not do much harm. Nevertheless, with the central plea of the memorandum, that the monetary arrangements of the world cannot be settled without international consultation, there can be no dispute, and it is useful that the Professor should throw the weight of the influence of his authority in the direction of moderation in the Reparations Issue.

The extreme monetary ease is again raising the question, whether the high bank rate ought to be maintained. The margin between bank and market rates is now very great, and the banks are in some cases forced to lend money at rates which cannot cover the cost. Not too much importance ought to be attached to the excess of maturities over new sales of Treasury Bills and a consequent rise in the Ways and Means Advances last week. The Government probably only desires to regulate the flow more evenly. As it is paying the Bank 5 per cent on Ways and Means, and can get money from the market at considerably less, it is clear that there is no pressure to use Ways and Means owing to an absence of

funds, for otherwise the Treasury Bill rate would rise. What will happen when the Reparations Money, which it is understood is still loaned to the market, is withdrawn, is not yet clear. The Bank Directorate is said to contemplate that this withdrawal cannot be long delayed now. The explanation of the maintenance of the rate at the present level is no doubt due to the feeling that market rates will rise sharply whenever these funds are lifted out.

DE RIJKSMIDDELEN.

In dit nummer treft men aan het gebruikelijke overzicht van de opbrengst der Rijksmiddelen over de maand September 1921, vergeleken met de overeenkomstige cijfers van September 1920.

De oorlogswinst- en verdedigingsbelastingen brachten tot dusver in totaal op f 995.013.446,—, waarvan f 738.082.724,— op rekening komt van eerstgenoemde heffing.

Met inbegrip van de opcenten ten behoeve van het leeningsfonds — behalve die op den suikeraccijns, welke geen verzwaring van belastingdruk medebrachten — is in totaal eene som van f 1.213.148.877,— ontvangen uit belastingheffing, die haren grond vindt in de buitengewone omstandigheden.

De gewone middelen brachten in de afgelopen maand f 39.805.858,— op, tegen f 38.747.990,— in September 1920 en vertoonden mitsdien een vooruitgang van f 1.057.868,—. De totale opbrengst in de afgelopen maand overtrof de raming met een bedrag van f 6.271.608,—.

Daar de opbrengst der middelen over de eerste acht maanden van dit jaar de raming met f 18.926.049,— overtrof, overtreft de opbrengst over de eerste negen maanden van dit jaar de raming met f 25.197.657,—.

Tot de hoogere opbrengst in de maand September 1921, in vergelijking met die in September 1920, droegen vooral bij de grondbelasting, de personeele belasting, de inkomstenbelasting, de dividend- en tantiëmbelasting, de suiker-, gedistilleerd- en bieraccijns en de loodsgelden.

Daarentegen brachten minder op de zout- en geslachtsaccijns, de zegel- en registratierechten, de rechten op den invoer, het statistiekrecht en het recht op de mijnen.

Ook deze maand was de opbrengst der grondbelasting hooger dan in de overeenkomstige maand van 1920 — een bedrag van f 923.400,—, (de vorige maand was dit bedrag f 1.318.851,—), in tegenstelling met vorige maanden, waarin de opbrengst van deze belasting minder was dan in de overeenkomstige maanden van het jaar 1920. De hoogere opbrengst is een gevolg van het inhalen van achterstand in het opmaken der kohieren. De hoogere opbrengst van de personeele belasting is waarschijnlijk het gevolg van eene vluggere aanslagregeling. Ten vorigen jare ondergingen de aanslagen vertraging door de met ingang van 1 Januari 1920 in werking getreden wet van 19 September 1919, (Staatsblad No. 580).

De hoogere opbrengst van de inkomstenbelasting is het gevolg van het inhalen van achterstand. Voor de meerdere opbrengst der dividend- en tantiëmbelasting is moeilijk een bepaalde reden aan te wijzen. De meerdere opbrengst van de vermogensbelasting is slechts gering.

De belangrijke daling in den suikerprijs is vermoedelijk oorzaak geweest, dat de kooplieden zich van voorraden hebben voorzien, in de verwachting, dat die daling niet zal stand houden. Dit verklaart de hoogere opbrengst van den suikeraccijns. De invoer van wijn wordt begunstigd door den lagen stand der buitenlandsche valuta's. De hoogere opbrengst van den bieraccijns is het gevolg van de toename van het bierverbruik; de brouwerij leeft op, nu de drankaccijns het gebruik van gedistilleerd zoo kostbaar heeft gemaakt.

De invoer van vreemd geraffineerd zout gaat steeds

door. Hiervan wordt geen accijns betaald, hetgeen de vermindering van den zoutaccijns verklaart. Ten gevolge van de daling van de vee prijzen, loopt ook de opbrengst van den geslachtsaccijns achteruit.

De oorzaak voor het lagere cijfer der zegelrechten is te zoeken in de malaise in den geld- en fondsenhandel in het algemeen. De afnemering van het registratierecht hangt samen met het ontbreken van uitgiften van nieuwe aandelen en het geringer aantal overdrachten van vast goed.

Een sterke afnemering van invoer- en statistiekrechten is nog te constateeren, als gevolg van de algemeene malaise en prijsdaling. Dat daarentegen de loodsgelden toenamen, is waarschijnlijk het gevolg van den toenemenden aanvoer van vrije goederen en den afnemenden aanvoer van goederen, waarvoor invoerrecht naar waarde of naar gewicht wordt geheven.

De vermindering van de opbrengst van het recht op de mijnen is ten deele een gevolg van de gewijzigde wetgeving, ten deele van verminderde productie, samenhangende met den overvloed van kolen.

Over het geheel genomen is de opbrengst der middelen over de maand September 1921 niet ongunstig te noemen, in vergelijking met de opbrengst over de vorige maanden van dit jaar.

Het stijgend percentage van de directe belastingen en het afnemend percentage van de overige middelen in de totale opbrengst der middelen over de eerste negen maanden, blijkt duidelijk uit het volgende staatje:

	1920	1921
Totale opbrengst	f 322.542.034,63	f 327.005.907,39 ⁵
Opbrengst D. B.	„ 112.882.543,47	„ 143.408.793,34
Opbrengst van de overige middelen	„ 209.659.491,16	„ 183.597.114,05 ⁵

ONTVANGEN:

Zweedsch-Hollandsch Exportadresboek. Rotterdam, Nijgh & van Ditmar, 1921.

Vooraf gedurende den oorlog, aldus het voorbericht, waren de aanvragen uit Nederland en Koloniën naar Zweedsche artikelen bijzonder talrijk en is het handelsverkeer tusschen de beide landen sterk toegenomen. Ten einde deze verbanden te onderhouden wordt het hierboven genoemde adresboek uitgegeven door de Zweedsche Algemeene Exportvereniging in samenwerking met bovengenoemde uitgeversmaatschappij.

De inrichting komt overeen met die welke dergelijke publicaties gewoonlijk hebben. Vooraf gaat een kort overzicht van doel en werking der Zweedsche Algemeene Exportvereniging te Stockholm.

Tien jaren geschiedenis van het Nederlandsche Bankwezen en de Nederlandsche Conjunctuur, 1866—1876, door Dr. Max de Vries, Martinus Nijhoff, 's-Gravenhage, 1921.

AANTEKENING.

Koersstijgingen aan de Weensche Beurs. — De „Frkf. Ztg.“ bevatte dezer dagen een interessante correspondentie uit Weenen, waarin een tabel voorkomt, die een overzicht geeft van de koersstijgingen van een aantal fondsen sinds het begin van dit jaar, vooral onder den invloed van de vlucht voor de kroon. Het aantal der koersen van zes cijfers neemt voortdurend toe in de prijscourant. Welk een invloed bij de ontwrichting der wisselkoersen veroorzaakt in buitenlandsch geld kunnen hebben, blijkt uit het koersverloop van aandelen Donau Dampfschiffahrt, die van 17—21 October van 49000 op 70000 stegen op het gerucht, dat de schadeloosstelling voor de ingevolge het vredesverdrag aan Tsjecho-Slowakije afgestane schepen op 6 miljoen Zwitsersche francs vastgesteld zou zijn, welke tegen den kronenkoers van 22 October 6½ milliard kronen representeren.

Hieronder volgt bovengenoemde tabel:

	Begin Jan.	Begin Juli	1 Sept.	10 Oct.	17 Oct.	21 Oct.
Kredittaktien	1455	1570	1698	3490	2670	3190
Anglobank	1140	1710	2230	4920	4900	5300
Länderbank	1815	2480	3028	4000	6070	8400
Böhmische Unionbank	3280	3800	5550	13000	11800	14000
Zivnostenskabanka	3340	3765	5360	13005	11000	13500
Donaudampfschiff	15050	15550	18470	5000	49000	76000
Norrb. hn.	22700	19100	27480	45500	48550	60000
Staatsbahn	5480	5000	6018	12750	11000	17700
Lombarden	2910	2340	3348	5850	4750	5500
3 pCt. Südbahn	1800	3220	3455	5650	4610	5510
Unionbau-Gesellschaft	1180	2400	2650	3000	2800	3230
Perlmöser Zement	4660	5950	6270	10400	9400	11000
Ausziger Chemische	11950	10630	14850	27800	24000	30100
Klotilde	7250	5025	5750	11900	10025	10000
Dynamit Nobel	17200	26400	42200	45100	41800	—
Jungbunslauer Spiritus	15600	17500	20850	42000	42000	45000
Siemens-Schuckert	2358	2005	2100	3700	3200	3915
Alpine Montan	6170	6130	8320	12250	12370	17000
Oesterr. Berg- und Hütten	14500	11590	13106	39980	34000	55100
Felten & Guilleaume	7300	6550	8825	13960	12750	17500
Krupp Metallwerke	1868	1685	2219	8300	4500	9750
Praxer Eisen	14200	12950	15700	44000	35000	44800
Brüxer Kohlen	11199	8760	10600	25000	18300	30050
Salgo Tarjaner	10050	9290	11400	28600	23500	28600
Wolfsegg, Traunthaler	2610	1799	1960	2920	2310	2900
Brünner Maschinen	4555	4120	5470	13450	10350	14800
Daimler Motoren	1490	925	1002	1620	1330	1590
Skodawerke	3559	4352	6710	17460	14520	18200
Hofherr Schrantz	1349	1130	1243	3920	3000	3990
Neusiedler	18000	21200	23000	36000	30800	50000
Fanto	31600	28500	33000	69000	65000	28000*
Kosmanos	6225	5050	6750	15000	1000	17000
Schöller Zucker	12300	10150	16150	38400	39000	60000
Oesterr. Eisenbahnverkehr	7600	5860	7500	15900	15000	20000
Oesterr. Gummi	3745	2960	3380	5300	4600	6010
Holzhandel	5500	5170	6150	15800	13450	17790
Inwald Glas	11000	10200	15490	38000	33000	36200

*) Stukken van Frs. 400 in 4 à Frs. 100 verdeeld.

Ook in Duitschland geldt thans sterker dan ooit op de effectenmarkt: gebrek aan goederen — overvloed van geld. De fondsen krijgen bij de heerschende geldruimte een zeldzaamheidswaarde en ongelimiteerde kooporders zijn regel. De snelheid van het Umwertungsproces blijkt uit onderstaand overzicht, aan de „Frkf. Ztg.“ ontleend, dat de koersstijging van een klein aantal der aandelen, welke aan de Frankforter Beurs verhandeld worden, illustreert.

	31 Augustus	21 October	28 October
Chemische Nijverheid.			
Ludwigshafen	517	720	1100
Höchst	419	750	1050
Elberfeld	445	798	1000
Holzverkohlung	689	1010	1300
Scheideanstalt	857	1500	1900
Griesheim	420	710	1000
Electro-techn. nijverheid.			
Siemens & Halske	462	725	1150
Bergmann	403	—	1120
Schuckert	383	633	960
Felten & Guilleaume	560	1010	1130
A.E.G.	406	680	1100
Mijnbouw.			
Deutsch-Luxemburger	510	865	1300
Gelsenkirchen	519	890	1200
Harpen	740	1100	1500
Phönix	777	1099	1500
Laura	465	630	1425
Diversen.			
Kleyer	378	605	1050
Waldhof	536	800	1090
Deutsche Bank	346	515	720
Deutsche Vereinsbank	167	198	450

Dat ondanks deze koersstijgingen het aangeboden materiaal zoo onbeteekenend is, wordt verklaard uit het feit, dat aanhouden tot nu toe nog steeds winst heeft opgeleverd en uit de moeilijkheid voor de winsten een veilige belegging te vinden.

Ten slotte volgen hier nog de laatste indexcijfers van het koersverloop van effecten, samengesteld door de „Frkf. Ztg.“:

	1920			1921						
	2/1	28/10	31/12	8/1	5/3	2/4	7/5	29/7	21/10	28/10
Aandelen	7696	12692	15013	15385	11897	12805	12535	14997	28199	36105
Binnenl. Aand.	836	867	874	872	829	930	826	826	816	822
Buitenl. Aand.	607	893	902	917	767	757	803	810	1554	1583
Totaal	9141	14452	16789	17174	13493	14492	14164	16633	30569	38510

Stelt men den koers van 1 Jan. 1920 gelijk 100, dan krijgt men het volgende beeld:

|| 100 | 157 | 184 || 188 | 148 | 159 | 155 | 182 | 334 | 421

Rectificatie. — Het Bureau voor Zeeoorlogsschade vestigt er onze aandacht op, dat in de in ons vorig nummer gereproduceerde statistiek van ingekomen vorderingen eenige drukfouten voorkomen. Onder „Personenschade” bedraagt het totaal aantal sterfgevallen 744, in plaats van 714, terwijl het aantal „Vernietigde ladingen” niet 525, doch 325 moet zijn. Het algemeen totaal der schade bedraagt f 78.007.667,74 in plaats van f 75.007.667,74, terwijl onder hetzelfde hoofd voor Portugal en de Vereen. Staten van Noord-Amerika resp. 35 en 4 ct. te weinig is opgegeven.

MAANDCIJFERS.

OVERZICHT DER RIJKSMIDDELEN.

(In Guldens).

	September 1921	Sedert 1 Januari 1921	Overeenkomstige periode 1920
Directe belastingen.			
Grondbelasting	1.660.860	12.588.814	13.268.984
Personeele belasting ..	2.792.877	13.206.061	8.584.406
Inkomstenbelasting ..	9.626.411	85.798.027	67.883.581
Dividend- en tantième-belasting	3.979.767	20.744.358	13.864.568
Vermogensbelasting ..	542.569	11.071.533	9.281.005
Accijnzen.			
Suiker	3.025.821	27.947.414	27.056.202
Wijn	386.014	1.451.660	1.256.674
Gedistilleerd	6.267.694	43.258.398	35.225.076
Zout	117.787	1.087.045	1.490.820
Bier	465.296	3.053.981	2.066.740
Geslacht	917.784	8.700.187	10.767.451
Belast. op speelkaarten	2.039	48.962	92.751
Indirecte belastingen.			
Zegelrechten	1.434.476	14.809.527	18.263.187
Registratierechten	1.740.773	24.636.272	42.664.032
Successierechten	2.725.587	23.177.473	24.765.065
Invoerrechten	3.202.959	27.482.171	35.875.070
Gouden en zilveren werken			
Belasting	62.875	602.891	667.590
Essaailoon	85	705	760
Statistiekrecht	348.223	2.877.032	3.889.645
Mijnen	1.039	389.997	809.585
 Domeinen	257.042	1.601.542	2.815.316
Staatsloterij	17.139	456.129	456.149
Jacht en visscherij	20.469	276.785	266.203
Loodsgelden	210.272	1.738.993	1.231.155
Totaal	39.805.858	327.005.907	322.542.035

OPCENTEN VOOR HET LEENINGFONDS 1914.

	September 1921	Sedert 1 Januari 1921	Overeenkomstige periode 1920
Directe belastingen.			
Grondbelasting	333.667	2.524.334	2.657.717
Personeele belasting ..	541.232	2.617.875	1.603.116
Inkomstenbelasting ..	2.760.473	25.186.449	20.175.306
Vermogensbelasting ..	88.213	2.697.967	2.325.772
Dividend- en tantième-belasting	1.313.323	6.845.638	4.575.307
Accijnzen.			
Suiker	605.164	5.589.483	5.411.240
Wijn	77.203	290.332	251.335
Gedist. (binn.-en buitl.)	626.769	4.325.840	3.522.508
Indirecte belastingen.			
Zegelrecht van buitl. eff.	6.282	160.845	348.510
Registratierechten	—	—	6
Totaal	6.352.326	50.238.868	40.870.817

1) Hieronder begrepen f 264.258 wegens zegelrecht van nota's van makelaars en commissionairs in effecten, enz. (Beursbelasting). 2) idem f 2.585.368. 3) Idem f 5.358.113.

BELASTINGEN IN VERBAND MET DE BUITEN-GEWONE OMSTANDIGHEDEN.

	September 1921	Sedert 1 Januari 1921
Verdedigingsbelasting Ia	125.233	3.225.632
Verdedigingsbelasting Ib	605.538	11.693.861
Verdedigingsbelasting II	2.737.363	25.061.181
	3.468.114	39.980.674

GIRO-OMZET BIJ DE NEDERLANDSCHE BANK.

	September 1921		September 1920	
	Posten	Bedrag	Posten	Bedrag
Voor rekeninghouders waarvan door de H.-bank plaatselijk...	45.071	f 2.060.760.000	36.983	f 2.189.601.000
Ter voldoening van Rijksbelast.	1.986	15.895.000	1.356	19.725.000

POSTCHEQUE EN GIRODIENST.

	Augustus 1920		Augustus 1921	
	Aantal	Bedrag	Aantal	Bedrag
Aantal rekeninghouders op u ^o .	27.945	—	41.970	—
Aantal rekeningen op u ^o	28.722	—	43.081	—
Stortingen	144.195	64.602.58	249.713	84.626.198
Overschrijvingen:	78.490	155.077.287		
a. bijgeschreven	—	—	132.127	216.461.051
b. afgeschreven	—	—	142.482	212.461.781
Afgeschrijvingen wegens cheques.	66.639	70.723.324	99.361	58.427.536
Totaal tegoed rekeninghouders op u ^o .	—	68.772.799	—	127.878.474

GIRO-KANTOOR DER GEMEENTE AMSTERDAM.

	Augustus 1921		Augustus 1920	
	Posten	Bedrag	Posten	Bedrag
Ontvangen en betaald: in contanten door overschrijving 1).	25941	f 3.916.200	87333	f 9.860.954
Particuliere rekeninghoud. Saldo te goerd part. rek. u ^o .	58636	205.493.219	49074	131.064.943
Deposito's voor een jaar vast...	11602 ²⁾	25.420.245	8883 ²⁾	20.226.485
	—	7.628.159	—	6.150.078
	456	704.000	—	—

1) Inclusieve verrekeningen tusschen gemeentediensten, zijnde pl.m. f 141.514.697,30 per maand, in de maand Aug. 1921 en pl.m. f 82.457.389,12 in de maand Aug. 1920. 2) Aantal.

RIJKSPPOSTSPAARBANK.

AUGUSTUS	1919	1920	1921
Inlagen	f 11.318.100	f 11.337.934	f 11.211.918
Terugbetalingen ..	9.807.121	9.317.723	9.761.179
Tegoed der inleggers op ultimo	260.432.007	267.785.489	277.317.894
Nom. bedr. der uitst. staats-schuldboekjes op ultimo	36.212.650	40.489.200	43.704.350
Spaarbankboekjes: Aantal nieuw uitgegeven	11.776	10.338	9.537
Aantal geheel afbetaald	6.775	7.828	7.697
Aantal in omloop op ultimo	1.871.876	1.905.655	1.915.515

PRODUCTIE DER KOLENMIJNEN. 1)

(In tonnen van 1000 K.G.)

(Gegevens verstrekt door het „Centr. Bur. voor de Statistiek”).

Naam van de Mijn	Juli		Augustus	
	1921	1920	1921	1920
Staatsmijnen.				
Wilhelmina	41.090	48.501	45.189	48.920
Emma	66.628	71.956	75.193	68.027
Hendrik	42.101	36.004	43.605	38.164
Totaal	149.819	156.461	163.987	155.111
Particul. mijnen.				
Domaniale mijn ..	36.384	47.476	431 ²⁾	50.021
Mijn Laura en Vereeniging	40.406	48.099	40.141	48.123
Oranje-Nassau mijnen	80.536	75.982	82.397	72.784
Mijn Willem Sophie	23.230	20.610	24.440	20.745
Totaal	180.556	192.167	147.409	191.673
Totaal generaal	330.375	348.628	311.396	346.784

1) Kolenslik niet inbegrepen (in 1920 voor alle mijnen te zamen 175.043 ton en in de maanden Januari t/m. Augustus 1921: 151.674 ton.) 2) Staking.

OVERZICHT VAN TIJDSCHRIFTEN.

The geographical Journal. — Londen, Augustus 1921.

Mrs. R. Torbes, Across the Libyan desert to Kufara; P. Sykes, South Persia and the great war; J. H. Driberg, The Lange district, Uganda protectorate; R. E. G. George, The „Courier de l'Orient” of the abbé Carré; Mount Everest expedition.

Idem. — Londen, September 1921.

Mrs. R. Forbes, Across the Libyan desert to Kufara (continued); L. V. S. Blacker, Travels in Turkistan 1918—'20; S. Burrard, On the origin of mountain ranges; J. M. Wordie, The Ross Sea drift of the „Aurora” in 1915—1916; The Mount Everest expedition; Memorial to Sir Clements Markham.

STATISTIEKEN EN OVERZICHTEN.

N.B. *** beteekent: Cijfers nog niet ontvangen.

GELDKOERSEN.

BANKDISCONTO'S.

Ned. { Disc. Wissels. 4½ 1 Juli '15	Zweeds. R.k.sbk 5½ 19 Oct. '21
{ Bel.Binn.Eff. 5½ 19 Oct. '20	Bk. v. Noorw.. 6½ 6 Juli '21
{ Vrsch. in R.C. 6½ 19 Oct. '20	Zwits. Nat. Bk. 4 13 Aug. '21
Bk. van Engeland 5, 22 Juli '21	Belg. Nat. Bk. 5-5½ 19 Mei '21
Duitsche Rijksbk. 5 23 Dec. '14	Bank v. Spanje 6 4 Nov. '20
Bk. van Frankrijk 5½ 28 Juli '21	Bank v. Italië 6 20 Mei '20
Oostenr. Hong. Bk. 5 25 Juli '21	F. Res. Bk. N.Y. 5 22 Spt. '21
Nat. Bk. v. Denem. 6 5 Mei '21	Javasche Bank 3½ 1 Aug. '09

OPEN MARKT.

Data	Amsterdam		Londen Part. disconto	Berlijn Part. disconto	Parijs Part. disc.	N. York Call-money
	Part. disconto	Prolongatie				
29 Oct. '21	4 3/8	3 1/4	3 3/4	4-5/8	—	4 1/2-5 1/2
24-29 „ '21	4 3/8	3-1/4	3 1/4-3/4	4-5/8	—	4 1/2-6
17-22 „ '21	4 1/4-3/8	3	3 3/4-4	4-5/8	—	3 1/2-5
10-15 O. '21	4 1/4-3/8	3 1/4-1/2	4-1/4	4-5/8	—	5-6
25-30 O. '21	4 1/4-3/8	4 1/4-1/2	6 5/8	4-5/8	—	9-10
27 O.-1 N. '19	4-1/8	4 1/4-5 1/2	4 1/2-3/8	4-5/8	—	5-18
20-24 Juli '14	3 1/8-3/16	2 1/4-3/4	2 1/4-3/4	2 1/8-1/2	2 3/4	5 1/2-7 1/2

1) Notecering van 28 October 1921.

WISSELKOERSEN.

WISSELMARKT.

Aanvankelijk was de markt iets vaster gestemd. In het midden der week werd de stemming echter flauwer en

liepen de koersen alle iets terug. Londen steeg aanvankelijk tot 11,58, maar liep daarna terug en sloot op 11,53½. Parijs kon tot 21,55 opkomen, en sloot op 11,357½. België was eigenlijk de geheele week flauw, zonder dat een belangrijke daling plaats vond; 20,90 à 21 geopend, was het slot op 20,80. Marken waren zeer onzeker en fluctueerden bijna dagelijks verschillende keeren. Het hoogste punt was op 1,82, het laagste op 1,55. Weenen liep regelmatig iets terug bij zeer geringe omzetten. Dollars waren eerder iets vaster. Skandinavië flauw. Alleen kon Christiania in het laatst der week iets opkomen. Zwitserland in het begin der week sterk aangeboden, later weder vaster. Spanje onveranderd. Ook Buenos Aires bleef tamelijk stationnair. Indië iets flauwer, 98½ à 99,—.

KOERSEN IN NEDERLAND

Data	Londen *)	Parijs *)	Berlijn *)	Weenen *)	Brussel **)	New York **)
24 Oct. 1921..	11.54	21.30	1.74	0.16	20.87½	2.94
25 " 1921..	11.55½	21.42½	1.81	0.15	20.95	2.92½
26 " 1921..	11.56½	21.45	1.74½	0.15	20.95	2.92½
27 " 1921..	11.55	21.32½	1.66½	0.14	20.87½	2.93½
28 " 1921..	11.54	21.35	1.64	0.14	20.84	2.94½
29 " 1921..	11.54	21.37½	1.66½	0.14	—	—
Laagste d.w. 1)	11.53	21.20	1.57	0.12	20.80	2.91½
Hoogste " " 1)	11.58	21.55	1.80	0.17	21.05	2.95½
22 Oct. 1921..	11.53½	21.25	1.78	0.17	21.07½	2.94½
15 " 1921..	11.50½	21.60	2.02½	0.16½	21.42½	2.99 3
Muntpariteit..	12.10	48.—	59.26	50.41	48.—	2.48½/4

*) Noteering te Amsterdam. **) Noteering te Rotterdam.
 1) Particuliere opgave. 2) Noteering van 21 October
 3) Idem van 14 October.

Data	Stockholm *)	Kopenhagen *)	Christiana *)	Zwitserland *)	Spanje 1)	Bataavia 1) telegrafisch
24 Oct. 1921	68.10	56.50	38.40	54.50	39.15	98½-99
25 " 1921	68.10	56.50	38.95	53.65	39.10	98½-99
26 " 1921	68.05	56.50	38.40	53.15	39.—	98½-99
27 " 1921	67.70	56.40	38.90	53.60	39.10	98½-99
28 " 1921	67.50	56.15	38.70	54.25	39.—	98½-99
29 " 1921	67.50	56.20	38.75	54.05	39.—	98½-99
L'ste d. w. 1)	67.25	55.80	37.90	53.15	38.90	98½
H'ste " " 1)	68.20	56.70	39.—	54.60	39.35	99
22 Oct. 1921	68.25	56.15	38.—	54.50	38.85	99
15 " 1921	69.40	56.75	38.25	56.60	39.95	99
Muntpariteit	66.67	66.67	66.67	48.—	48.—	100

*) Noteering te Amsterdam. 1) Particuliere opgave.

Termijnnoteringen der Valuta-Kas.

Ecarts tusschen termijnnotering en contanten koers.
 (week van 24—28 October 1921.)

Londen.	Ult. Nov.	Ult. Dec.
Hoogste B Koers	agio ¼ ct.	agio ½ ct.
Laagste B "	Pari	" ¼ "
Hoogste L "	agio ¾ "	" 1 "
Laagste L "	" ¼ "	" ½ "
New-York.		
Hoogste B Koers	disagio ¼ ct.	disagio ½ ct.
Laagste B "	" ½ "	" ¾ "
Hoogste L "	agio ¼ "	" ¼ "
Laagste L "	disagio ½ "	" ¾ "
Parijs.		
Hoogste B Koers	Pari	Pari
Laagste B "	disagio 5 ct.	disagio 5 ct.
Hoogste L "	agio 5 "	agio 2½ "
Laagste L "	disagio 2½ "	disagio 5 "
Brussel		
Hoogste B Koers	agio 2½ ct.	agio 10 ct.
Laagste B "	Pari	" 2½ "
Hoogste L "	agio 5 "	" 7½ "
Laagste L "	" 2½ "	" 5 "
Berlijn.		
Hoogste B Koers	Pari	agio 1 ct.
Laagste B "	Pari	Pari
Hoogste L "	agio 1 ct.	agio 2 "
Laagste L "	Pari	" 1 "

KOERSEN TE NEW YORK.

Data	Cable Lond. (in £ per £)	Zicht Parijs (in ct. p. fis.)	Zicht Berlijn (in ct. p. Mrk)	Zicht Amsterd. (in ct. p. gld.)
29 Oct. ... 1921	3 93.50	7.31	0.56	34.06
Laagste d. week	3 93	7.26	0.65	33.98
Hoogste " " "	3 95.62	7.34	0.60	34.16
22 Oct. ... 1921	3 93.62	7.27	0.59	34.06
15 " " " 1921	3 89.62	7.32	0.65	33.74
Muntpariteit.	4.86.67	5.18¼	95¼	409¼

KOERSEN VAN DE VOLGENDE PLAATSEN OP LONDEN

Plaatsen en Landen	Noteerings-eenheden	14 Oct. 1921	21 Oct. 1921	2/28 Oct. '21 Laagste	28 Oct. 1921 Hoogste
Alexandrië ..	Piast. p £	97¾	97¾	97¾	97¾
*B Aires 1) ..	d. p. \$	41¼	41¾	44¼	44¾
Calcutta	Sh. p. rup.	15½	14½	14¾	14¾
Hongkong ..	id. p. \$	30½	21½	2/8¼	2/10½
Lissabon	d. per Mil.	5½	5¾	5	6¼
Madrid	Peset. p. £	28.90	29.76	29.45	29.75
*Montevideo ..	d. per \$	4¾	41	40¼	42¼
Montreal	\$ per £	4.22	4.31½	4.25	4.33
*R.d.Janeiro. d. per Mil.		8¾	7½	7½	8½
Rome	Lires p. £	95.87½	99.75	99¼	100¾
Shanghai....	Sh. p. tael	4½	40¾	39	41¼
Singapore ..	id. p. \$.	2¼	3½	2/3¼	2'4
*Valparaiso..	peso p. £	33.10	34/50	34.20	34.90
Yokohama ..	Sh. p. yen	2/5½	2.5	2/5¼	2/5½

*Koersen der voorgaande dagen. 1) Telegrafisch transfert.
 2) Noteering van 29 September.

NOTEERING VAN ZILVER

	Noteering te Londen	te New York
29 Oct. 1921	41¼	71
22 " 1921	40¾	70¾
15 " 1921	42¼	73
8 " 1921	42¾	71¾
30 Oct. 1920	52½	80
1 Nov. 1919	65½	121¾
20 Juli 1914	24½	54½

NEDERLANDSCHE BANK.

Verkorte Balans op 31 October 1921.

Activa.		
Binnenl. Wis-sels, Prom., enz. in disc.	H.-bk. f 192.357.029,56½ B.-bk. " 54.111.549,38½ Ag.-sch. " 71.515.813,92½	f 317.984.392,87½
Papier o. h. Buitenl. in disconto	—
Idem eigen portef	f 39.706.552,—	—
Af: Verkocht maar voor de bk. nog niet afgel.	"	39.706.552,—
Beleeningen	H.-bk. f 33.855.039,87 incl. vrsch. B.-bk. " 14.930.330,58 in rek.-crt. Ag.-sch. " 80.479.030,31½ op onderp.	f 129.264.400,56½
Op Effecten	f 120.825.096,20
Op Goederen en Spec.	"	8.439.304,36½
Voorschotten a. h. Rijk	129.264.400,56½
Munt en Muntmateriaal		
Munt, Goud	f 58.238.000,—
Muntmat., Goud	519.730.929,59
		f 605.968.929,59
Munt, Zilver, enz.	"	8.921.409,88½
Muntmat., Zilver	"	—
Effecten		614.890.339,47½
Bel. v. h. Res.fonds.	f 5.342.515,25	
id. van ¼ v. h. kapit.	" 3.940.406,87½	9.282.922,12½
Geb. en Meub. der Bank	3.747.500,—
Diverse rekeningen	17.735.267,83½
		f 1.146.120.536,25
Passiva.		
Kapitaal	f 20.000.000,—
Reservefonds	5.386.728,62½
Bankbiljetten in omloop	1.058.405,125
Bankassignatiën in omloop	2.171.430,72½
Rek.-Cour. } Het Rijk f		—
saldo's: } Anderen " 46.683.909,34		46.683.909,34
Diverse rekeningen	15.473.342,56
		f 1.146.120.536,25

BANK VAN FRANKRIJK.

Voornaamste posten in duizenden francs.

Data	Goud	Waarvan in het Buitenland	Zilver	Te goed in het Buitenland	Buitgew. voorsch. afd. Staat
27 Oct. '21	5.523.866	1.948.367	278.421	614.479	25.100.000
20 " '21	5.523.686	1.948.367	278.075	618.023	25.300.000
13 " '21	5.523.481	1.948.367	277.810	619.724	25.400.000
6 " '21	5.523.304	1.948.367	277.619	621.576	25.400.000
28 Oct. '20	5.405.729	1.948.367	264.090	591.151	26.600.000
30 Oct. '19	5.575.485	1.978.278	287.618	838.841	25.450.000
23 Juli '14	4.104.390	—	639.620	—	—

Data als boven.	Wissels	Uitgestelde Wissels	Beleening	Bankbiljetten	Rek. Cr. Particulieren	Rek. Cr. Staat
	2.472.963	66.268	2.217.303	37.154.459	2.521.133	42.272
2.401.299	67.055	2.232.644	37.406.813	2.544.363	29.995	
2.325.373	67.376	2.246.180	37.611.632	2.386.168	46.141	
2.273.709	68.345	2.276.863	37.792.329	2.326.329	35.037	
2.739.950	457.453	2.046.665	39.084.416	3.316.258	157.474	
1.145.650	667.907	1.295.162	36.973.791	3.106.906	63.398	
1.541.080	—	769.400	5.911.910	942.570	400.590	

BANQUE NATIONALE DE BELGIQUE.

Voornaamste posten in duizenden francs.

Data	Metaal incl. buitenl. saldi	Beleen. van buitenl. vorder.	Beleen. van prom. d. provinc.	Binn. wissels en beleen.	Circulatie	Rek. Cr. part.
27 Oct. '21	327.714	84.653	480.000	592.080	6.110.722	250.893
20 " '21	328.872	84.653	480.000	572.245	6.109.935	237.251
13 " '21	328.653	84.653	480.000	552.186	6.184.058	264.960
6 " '21	327.041	84.653	480.000	580.781	6.232.898	411.386
28 Oct. '20	351.331	84.653	480.000	729.707	5.792.826	1.168.049
29 Oct. '19	343.308	87.355	480.000	378.246	4.680.065	2.097.654

VEREENIGDE STATEN VAN NOORD-AMERIKA.

FEDERAL RESERVE BANKS.

Voornaamste posten in duizenden dollars.

Data	Goudvoorraad			Zilver etc.	F.R. Notes in circulatie
	Totaal bedrag	Dekking F. R. Notes	In het buitenl.		
5 Oct. '21	2.732.599	1.868.952	—	150.343	2.482.313
28 Sept. '21	2.725.966	1.867.494	—	152.719	2.457.196
21 " '21	2.711.123	1.871.882	—	151.968	2.474.676
14 " '21	2.684.501	1.796.750	—	150.001	2.491.651
8 Oct. '20	1.996.324	1.297.178	90.409	161.944	3.322.123
10 Oct. '19	2.131.328	1.280.816	108.123	70.772	2.741.634

Data	Wissels	Totaal Deposito's	Gestort Kapitaal	Algem. Dekkingsperc. 1)	Percent. Gouddekking circul. 2)
5 Oct. '21	1.440.191	1.693.332	103.046	69,0	92,2
28 Sept. '21	1.441.792	1.717.405	103.049	69,0	92,7
21 " '21	1.420.751	1.691.610	103.017	68,7	91,8
14 " '21	1.468.874	1.705.831	102.982	67,5	89,8
8 Oct. '20	3.101.361	2.506.899	97.519	42,9	46,9
10 Oct. '19	2.400.707	2.643.863	85.391	47,0	49,1

1) Verhouding tusschen: den totalen goudvoorraad, zilver etc., en de opeisbare schulden: F. R. Notes en netto deposito's. 2) Na aftrek van 35 pCt. der totale dekkingsmiddelen als dekking voor de netto deposito's.

PARTICULIERE BANKEN AANGESLOTEN BIJ HET FED. RES. STELSEL.

Voornaamste posten in duizenden dollars.

Data	Aantal banken	Totaal uitgezette gelden en beleggingen	Reserve bij de F. R. banks	Totaal deposito's	Waarvan time deposits
28 Sept. '21	809	11.572.893	1.241.664	13.337.960	2.925.188
21 " '21	810	11.544.165	1.189.256	13.297.986	2.915.659
14 " '21	810	11.562.776	1.228.693	14.178.200	2.916.826
7 " '21	810	11.485.023	1.236.233	13.036.121	2.914.007
1 Oct. '20	820	17.444.662	1.313.551	14.298.972	2.793.861
3 Oct. '19	775	13.192.688	1.363.400	13.625.827	2.002.305

Aan het eind van ieder kwartaal wordt een overzicht gegeven van enkele niet wekelijks opgenomen bankstaten.

EFFECTENBEURZEN.

Amsterdam, 31 October 1921.

Ook deze week hebben wederom de Duitsche beurzen de meeste aandacht getrokken door de stormachtige koersbewegingen, die hier te constateeren zijn geweest. De tegenwoordige toestand aan deze markten kan het best gekenschetst worden door de uitspraak: gebrek aan materiaal en overvloed aan geld. Een nooit gekende onafzienbare stroom van koop-orders stormde in de laatste dagen op de effectenbeurzen af, waarvan het gevolg was een zodanige koers-ontwikkeling, dat men als vanzelf aan de gebeurtenissen op de Weensche beurs moet denken. Gaat men tot de oorzaken van deze koersachtige beweging terug, dan komt men tot de ontdekking, dat men zich in alle kringen à tout prix van zijn marktenbezit wil ontdoen en hiervoor fondsen wil terugnemen. Het gevolg hiervan is, dat vele waarden door de geweldige vraag een bijna antiquarisch voorkomen verkrijgen; met geen mogelijkheid is aan alle aanvragen voor enkele bijzonder gefavoreerde fondsen te voldoen. Men meigt er dan ook meer en meer toe slechts „bestens“-orders op te geven en het enkele aandeel, dat op deze wijze bemachtigd kan worden wordt betaald met een fancy-prijs, een prijs, die vaak in geen enkele verhouding tot intrinsieke waarde of rendement staat. Op deze wijze zijn de koersen niet meer het gevolg van een nauwkeurige berekening van alle factoren; zij worden alleen bepaald door den uitgesproken afkeer tegen haar geld. Het typische is dan ook, dat vrijwel iedere overweging, die vroeger, zelfs zeer korten tijd geleden, nog invloed op het koersniveau zou hebben gehad, volkomen wordt uitgeschakeld. Waar enkele weken geleden b.v. nog een zekere samenhang tusschen wisselkoersen en beursprijzen op te merken is geweest, daar is thans iedere wisselwerking volkomen uitgeschakeld. Ook gebeurtenissen als de Regeerings-crisis bleven voor de beurs van buitengewoon ondergeschikte betekenis. Zelfs de Opper-Silezische kwestie is slechts zeer in sommige gevallen een onderwerp van bespreking geweest en in sommige gevallen is de verdeling van dit zeer belangrijke industrie-gebied aanleiding geworden tot een nieuwe hausse, vooral voor die waarden, die thans geheel van Duitschland afgescheiden zullen worden en waaromtrent men vernieuwde belangstelling uit het buitenland verwacht.

Het bekende index-cijfer van de „Frankf. Zeitung“ geeft dan ook een nieuw record te aanschouwen; het bedraagt thans 421 tegen 334 een week geleden en 100 op 2 Januari 1920. De afzonderlijke koersbewegingen echter stellen het plotselinge en buiten iedere verhouding oploopen der koersen in een nog feller licht. Ter illustratie laten wij hieronder enkele van deze fluctuaties volgen:

	21 Sept.	28 Sept.
Ludwigshafen	720	1100
Griesheim	710	1000
Siemens & Halske	725	1150
A.E.G.	680	1100
Laurahütte	630	1425
Deutsche Bank	515	720

Men zoekt dan ook allerwegen naar fondsen, die onder de 1000 pCt. genoteerd staan; indien zich een dergelijk geval voordoet is het meestentijds voldoende, om den koers tot boven dit niveau op te voeren. Vaak komt op de prijscouranten der Duitsche beurzen geen enkele notering met het teken P. (papier, laten) tot stand.

Ook te Weenen is het in de afgelopen week weer wild toegegaan. Aanvankelijk zag het er naar uit, dat er een zekere rust was ingetreden; in het vorig overzicht te dezer plaatse werd hiervan dan ook melding gemaakt. Hoofdzakelijk was dit wel het gevolg van het optreden van den nieuwen Minister van Financiën en van de verwachting dat Dr. Rosenberg, in wien men buitengewoon groot vertrouwen heeft; mede het financieel beheer zou voeren. Deze verwachting is echter niet verwezenlijkt en ook zijn tegen het nieuwe financieel program al spoedig bedenkingen gezeten. Hoe men de verhouding dan ook eenigszins in normaal spoor moet brengen zonder diep ingrijpende sociale en economische veranderingen, is niet duidelijk. Reeds nu moeten loonen en salarissen wegens de moordende duurte in steeds sneller tempo opgevoerd worden. De broodprijs is juist verhoogd van 17 tot 34 kronen en men is van plan dezen verder op te voeren tot het niveau van den werkelijken kostprijs, d.i. op het oogenblik 250 kronen. Een gezin van 5 personen zou dan per jaar alleen aan brood circa 65000 Kr. moeten uitgeven; een inkomen van ten minste 1 miljoen per jaar is dan noodig. Het wekt dan ook geenerlei verwondering, dat met de kroon als betaalmiddel in Duitsch-Oostenrijk bijna geen rekening meer

wordt gehouden en dat het er niet veel toe doet, of men ter beurze voor een bepaald fonds 1000 kronen meer of minder betaalt. Als gevolg hiervan zijn de fluctuaties opnieuw geweldig geworden; weder ter illustratie volgen hier eenige voorbeelden:

	10 Oct.	17 Oct.	21 Oct.
Donau Dampfschiffahrt	50000	49000	70000
Schöller Zucker	38400	35000	46000
Oest. Eisenbahnverkeer	15990	15000	20000

Als tekenend voorbeeld hoe het aan de Weensche beurs toe gaat, zij hier nog vermeld, dat de aandelen Veitscher Magnesitwerke, waarvan bijna geen materiaal ter markt komt (omdat de groote meerderheid in bezit is van een syndicaat onder leiding van de Unionbank, Schneider-Creuzot en de firma Karl Später, te Koblenz) binnen enkele dagen van 70.000 tot 200.000 kronen zijn gestegen. De Mij. keert een deel van haar dividend in vreemde valuta uit.

De beurs-centra in de West-Europeesche landen hebben opnieuw een zeer groote tegenstelling met de hier gereleveerde gebeurtenissen aan den dag gelegd. Te Londen was de handel zeer beperkt, hoewel de grondtoon geenszins ongeanimeerd is geweest. De gunstiger stemming is zeer zeker ook gestimuleerd door de ruime geldmarkt. Hoewel de Bank of England nog steeds vasthoudt aan haar disconto van 5½ pCt., is geld in de open markt veel goedkoper verkrijgbaar en heeft de Regeering zelfs geld weten te verkrijgen tegen een disconto voor schatkistwissels van £ 3.13.8. Men gelooft dan ook algemeen, dat de centrale crediet-instelling wel spoedig deze aanwijzingen van de open markt zal moeten volgen, omdat anders haar invloed op de geldmarkt vrijwel illusoir zou worden en haar politiek alleen tot gevolg zou kunnen hebben een remmen van den legitiemen handel. Hoewel de statistieken nog geen blijk geven van een groote opleving van den buitenland-schen handel, is men toch ook hieromtrent optimistisch gestemd, omdat de Regeering in principe reeds bereid is gevonden in de richting van stimuleering van dezen handel haar steun te verlenen.

Te Parijs is de beurs uitermate stil geweest, in het vooruitzicht van de reeks van vacantiedagen in verband met de feesten van Allerheiligen en Allerzielen. Alleen petroleumwaarden bleven buitengewoon vast, voor aandelen Royal Dutch zelfs boven de pariteits-koersen, aangegeven door Amsterdam.

New York heeft een betere tendens te aanschouwen gegeven, als gevolg van de ietwat gunstiger berichten, die uit verschillende takken van bedrijf worden vernomen. Zo heeft de ijzer- en staalproductie zich, volgens de „Iron-Trade Review”, van 25 op 40 pCt. der totale capaciteit kunnen verheffen. Eenige soorten ruw-ijzer zijn van 2 tot 3 dollar in prijs gestegen; ook de prijs van cokes is gemontereerd. De vraag voor koper is iets sterker geworden. De positie van petroleum schijnt ook veel krachtiger, speciaal wat den export betreft, die in September 37 miljoen gallons bedroeg tegen 32 miljoen gallons in de voorafgaande maand. Al deze mededeelingen hebben tot gevolg gehad, dat men ter beurze algemeen optimistisch is geworden en een ommekeer in de conjunctuur voor zeer waarschijnlijk acht, hoewel er toch geen overdreven waarde aan wordt gehecht.

Te onzent is de markt voor staatsfondsen als geheel zeer vast geweest. Speciaal hebben de Indische koloniale waarden den goeden invloed ondervonden van het ministerieele besluit om de jongste emissie van 6½ Obl. ad. 100 miljoen gulden terug te brengen tot 56 miljoen, het bedrag, dat werkelijk geplaatst is. Het gevolg hiervan is geweest, dat er geen materiaal meer zwevend is en dat de uitgifte ook inderdaad een succes is geworden. Eenige vraag bestond er voorts voor Russische waarden, in verband met de mededeeling van de Russische Regeering, dat zij in principe bereid is, de schulden van vóór den oorlog te erkennen. De zeer geringe koersverbetering, die hierop ter beurze is gevolgd, toont echter wel duidelijk aan, dat het publiek te onzent zeer sceptisch gestemd is, zoolwel ten aanzien van de waarde dezer principieele erkenning als ten opzichte van de praktische uitvoerbaarheid.

	24 Oct.	27 Oct.	31 Oct.	Rijzing of daling.
5 % Ned. W. Sch. 1918	90	90 1/8	90 7/16	+ 1/16
4 1/2 % „ „ „ 1916	88 3/16	88 3/4	88 3/8	+ 1/16
4 % „ „ „ 1916	81	80 3/4	80 1/16	- 1/16
3 1/2 % „ „ „	74 3/8	74 3/4	74 13/16	+ 3/16
3 % „ „ „	62 3/8	62 3/8	62 3/4	+ 1/8
2 1/2 % Cert N. W. S.	53	52 3/8	53	
5 % Oost-Indië 1915	92	91 7/8	92	
6 % „ „ 1919	94 3/4	95	94 13/16	+ 3/16
4 % Oostenr. Kronenrente	3 13/16	3 13/16	3 13/16	

	24 Oct.	27 Oct.	31 Oct.	Rijzing of daling.
5 % Rusland 1906	5 1/2	5 1/2	6	+ 1/2
4 % Rusl. bij Hope & Co.	5 1/8	5	6 1/2	+ 1 3/8
4 1/2 % China Goud 1898 ..	65	65	62	- 3
4 % Japan 1899	63 3/4	64	63 1/16	- 1 1/16
4 % Argentinië Buitenl.	56 1/4	55 1/4	55 1/8	- 1 1/8
5 % Brazilië 1896	51 1/8	51 1/8	51 1/8	
7 % Staatsspoor	103 7/8	103 7/8	104	+ 1/8
7 % Amsterdam	103 3/4	103 3/4	103 3/4	

De aandelenmarkt heeft een grillig verloop gehad. In den aanvang der berichtperiode was er over het algemeen materiaal aangeboden, doch plotseling keerde de tendens en ontstond vraag op bijna alle marktgebieden. De stoot hiertoe is uitgegaan van de rubbermarkt, die buitengewoon vast gestemd was in verband met de berichten omtrent productie-beperking, teruggang van zichtbare voorraden en prijsverbetering van het product. Plotseling bleek, dat aan de groote vraag bijna niet kon worden voldaan, tenzij tegen aanmerkelijk verhoogde prijzen. Liquidaties van contramine-posities droegen het hunne er toe bij, om de koersverbetering krachtigen voortgang te doen hebben. Intrinsiek is de positie der aandelen verbeterd; het slot kwam dan ook op het hoogste punt.

Tabaksaandelen sloten zich slechts aarzelend bij deze richting aan. De fondsen uit deze rubriek waren wel hooger in koers, doch slechts in onbetekenende mate. De concentratie-beweging in de tabakscultuur heeft weder verderen voortgang gemaakt door de overname van de Amsterdam Serdang Tabak Mij. door de Senembah.

Zeer sterk konden petroleum-aandelen verbeteren. Feitelijk is hiervoor geen bijzondere aanleiding geweest. Alleen de zeer vaste houding van het buitenland (hierboven werd Parijs reeds gereleveerd) gevoegd bij de krachtige reactie van de voorgaande week, heeft een herstel doen ontstaan, dat tot het einde toe zich heeft kunnen handhaven. Naast het hoofdfonds waren aandelen Geconsolideerde gezocht.

De suikermarkt was sterk bewogen en gaf geen bepaalde richting te aanschouwen. De betrokken aandelen varieerden naarmate van de suikerberichten uit Indië en uit New York; per saldo valt echter ook hier een verbetering te constateeren.

Sterk gevraagd waren aandelen Philips Gloeilampen-fabrieken in verband met berichten omtrent nieuwe orders, wyl de Deutsche fabrieken niet op tijd kunnen leveren. De betrekkelijk lage koers, gevolg van heftige verogere aanvallen, heeft een vlug herstel gemakkelijk gemaakt. Toch blijft het niveau niet op het hoogst bereikte punt.

Aandelen in handelondernemingen bleven aan den vasten kant.

Zeer flauw daarentegen waren aandelen Rotterdamsche Bankvereeniging, in tegenstelling met de houding van de overige fondsen uit deze rubriek, die integendeel iets konden monteren of ten minste onveranderd bleven. Het schijnt, dat het publiek de jongste publicatie van de halfjaarlijksche balans niet zóó opneemt, als de cijfers het bedoelen te zeggen; anders toch is een koersval onder den pariprijs niet te verklaren. De toekomst zal hier moeten leeren, of deze pessimistische houding inderdaad te motiveeren is.

	24 Oct.	27 Oct.	31 Oct.	Rijzing of daling.
Amsterdamsche Bank	149 3/4	150	150	+ 1/4
Koloniale Bank	103 1/4	104 1/2	105 3/4	+ 2 1/2
Ned. Handel-Mij. cert. v. aand.	129	132	133 1/4	+ 4 1/4
Rotterd. Bankvereeniging ..	110 1/2	105	95	- 15 1/2
Amst. Superfosfaatfabriek ..	54	48	59	+ 5
Van Berkel's Patent	55	56	51	- 4
Insulinde Oliefabriek	7 13/16	7 7/8	10 1/2	+ 2 9/16
Jurgens' Ver. Fabr. pr. aand.	86	87	86	
Hollandia Melkproducten ..	156	156	150	- 6
Philips' Gloeilampenfabriek	184 1/2	230	240	+ 55 1/2
R. S. Stokvis & Zonen	578	578	578	
Vereenigde Blikfabrieken ..	79	79	77	- 2
Compania Mercantil Argent.	50 1/2	55 7/8	61 1/2	+ 11
Cultuur-Mij. d. Vorstenland	126	128 3/4	130	+ 4
Handelsver. Amsterdam ...	319 1/2	320 1/2	330	+ 10 1/2
Holl. Transatl. Handelsver.	25	25 1/4	25 1/4	+ 1/4
Linde Teves & Stokvis	76	78 1/2	81	+ 5
Van Nierop & Co's Handel-Mij.	9	10	11	+ 2
Tels & Co's Handel-Mij.	47	49	47 1/2	+ 1/2
Gecons. Holl. Petroleum-Mij.	126 1/2	133	138	+ 11 1/2
Kon. Petroleum-Mij.	369	394 1/2	420 1/4	+ 51 1/4
Orion Petroleum-Mij.				
Afgest. Aand.	34 1/2	37	37 3/8	+ 3 1/8
Steauna Romana Petroleum				
Mij. .. Afgest. Aand.	38	38	38	

	24 Oct.	27 Oct.	31 Oct.	Rijzing of daling.
Amsterdam-Rubber-Mij.	89	95 ³ / ₄	103	+ 14
Nederl.-Rubber-Mij.	40	47 ¹ / ₂	55	+ 15
Oost-Java-Rubber-Mij.	142 ¹ / ₂	149 ¹ / ₂	160	+ 17 ¹ / ₂
Deli-Batavia.	300	309 ¹ / ₂	311	+ 11
Deli-Maatschappij	260 ¹ / ₂	272	267 ¹ / ₂	+ 7
Medan-Tabak-Maatschappij	297	297	290	- 7
Senembah-Maatschappij	380	391	385 ¹ / ₂	+ 5 ¹ / ₂

Scheepvaartwaarden bleven veronachtzaamd, doch met een iets vastere grondtoon.

	24 Oct.	27 Oct.	31 Oct.	Rijzing of daling.
Holland-Amerika-Lijn	137 ¹ / ₂	140	142 ¹ / ₂	+ 5
" " „gem.eig.	128 ¹ / ₂	135	136	+ 7 ¹ / ₂
Holland-Gulf-Stoomv.-Mij.	95	95	95	
Hollandsche Stoomboot-Mij.	49	47	50 ¹ / ₂	+ 1 ¹ / ₂
Java-China-Japan-Lijn	95	102	106	+ 11
Kon. Hollandsche Lloyd	25 ¹ / ₄	25 ¹ / ₂	27 ¹ / ₄	+ 2 ¹ / ₄
Kon. Ned. Stoomv.-Mij.	85 ¹ / ₂	84	85 ¹ / ₄	- 1 ¹ / ₄
Koninkl.-Paketaart Mij.	95 ³ / ₈	97 ¹ / ₂	99 ³ / ₄	+ 4 ¹ / ₈
Maatschappij Zeevaart	70	64	64	- 6
Nederl. Scheepvaart-Unie	100 ¹ / ₄	103 ¹ / ₄	104 ³ / ₄	+ 4 ¹ / ₂
Nievelt Goudriaan	117	120	135	+ 18
Rotterdamsche Lloyd	126 ¹ / ₄	135 ¹ / ₂	135	+ 8 ³ / ₄
Stoomv.-Mij. „Hillegersberg”	54 ¹ / ₂	54 ¹ / ₂	62	+ 7 ¹ / ₂
" " „Nederland”	150 ¹ / ₂	157 ¹ / ₂	160	+ 9 ¹ / ₂
" " „Noordzee”	28	24 ¹ / ₄	26 ¹ / ₄	- 1 ¹ / ₄
" " „Oostzee”	55	58	60 ¹ / ₂	+ 5 ¹ / ₂

De Amerikaansche markt was vast, in aansluiting aan Wallstreet.

	24 Oct.	27 Oct.	31 Oct.	Rijzing of daling.
American Car & Foundry	154 ¹ / ₄	154 ¹ / ₄	154 ¹ / ₄	
Anaconda Copper	92	93	97 ¹³ / ₁₆	+ 5 ¹³ / ₁₆
Un. States Steel Corp.	91 ¹ / ₂	91 ¹ / ₄	93 ¹³ / ₁₆	+ 2 ⁵ / ₁₆
Atchison Topeka	97 ³ / ₈	97 ³ / ₈	100	+ 2 ³ / ₈
Southern Pacific	90	90	93	+ 3
Union Pacific	139 ¹ / ₂	139 ⁹ / ₁₆	141 ¹ / ₄	+ 1 ³ / ₄
Int. Merc. Marine orig. Com.	11 ³ / ₈	11 ¹ / ₈	12 ⁹ / ₁₆	+ 1 ¹ / ₁₆
" " „ prefs.	50 ³ / ₄	55 ¹ / ₄	55 ¹ / ₄	+ 4 ¹ / ₂

De geldmarkt bleef onbewogen; op vele dagen kwam er geen notering voor geld op prolongatie tot stand; de doorsneeprijs was 3 pCt.

Amerika als in verschillende Europeesche landen regen gevallen. Ook Britsch-Indië heeft nu voldoende regenval gehad, zoodat daar een goede tarweoogst wordt verwacht. De vooruitzichten voor de voorziening van Europa met tarwe in het loopende seizoen blijven dus gunstig en de nu en dan verschijnende schattingen der wereldvoorraden wijzen telkens weder op een grooter overschot dan de importlanden noodig zullen hebben. Sommigen der statistici hebben echter naar onze meening nog een te grooten dunk van de Europeesche behoefte van dit jaar. Zij nemen als basis de groote hoeveelheid tarwe, die in het eerste kwartaal van het loopende oogstjaar door Europa is opgenomen, vermenigvuldigen die hoeveelheid met vier en komen daardoor tot hunne schatting der jaarbehoefte. Wij meenen echter, dat Europa minder zal blijken noodig te hebben dan viermaal de hoeveelheid van Juli—September. De verschepingen van die maanden toch waren voor een groot gedeelte het gevolg van inkoop, gedaan in de droge zomermaanden, toen gevreesd werd voor kleine Europeesche oogsten van broodgraan. Intusschen zijn die oogsten zeer meegevallen, zoodat Europa (zonder Rusland) alleen reeds aan tarwe 5¹/₂ miljoen ton meer blijkt geoogst te hebben dan in het vorige jaar. Het zijn vooral Frankrijk en Italië, die groote vermeerderingen aanwijzen tegenover 1920. Ook Engeland en Duitschland toonen gunstige cijfers en bovendien was in de midden-Europeesche landen de opbrengst aan rogge veel grooter dan in het vorige seizoen. Reeds geruimen tijd zijn dan ook de Europeesche inkoop van overzeesch broodgraan veel geringer dan gedurende den zomer. Ook de zoo sterk gedaalde valuta der midden-Europeesche landen werkt in deze richting.

Intusschen waren in de afgelopen week de verschepingen van tarwe weder zeer groot. Zij bedroegen 450.000 ton, een cijfer, dat gedurende vele weken niet bereikt was en zeer zeker ruim voldoende is voor de wekelijksche behoefte der importlanden, zelfs indien men in aanmerking neemt, dat Britsch-Indië daartoe tegenwoordig behoort en zelfs flinke hoeveelheden opneemt, zowel uit Australië als uit de westelijke Noord-Amerikaansche havens. Noord-Amerika leverde ook ditmaal weder het leeuwendeel, namelijk 360.000 ton. Argentinië verscheept weder bijna niets.

De graanmarkten in de uitvoerlanden waren in de afgelopen week weifelend. Tarwe in Noord-Amerika was eerst iets vaster, daalde mede ten gevolge van de waarschijnlijkheid der spoorwegstaking, doch steeg Vrijdag weder, toen deze werd afgelast. Zaterdag sloot de markt echter weder iets lager en traag. Ook Argentinië was aanvankelijk hooger wegens dekkingsvraag, doch sloot kalmer op 35 centavos per 100 Kgr. hooger dan een week te voren.

Mais is zoowel in Noord- als in Zuid-Amerika gestegen, ondanks de kleine verladingen van de afgelopen week en de voortdurend zeer groote aanvoeren aan de Noord-Amerikaansche markten. De binnenlandsche vraag in de Verenigde Staten is echter zeer goed. Na langen tijd om

GOEDERENHANDEL.

GRANEN.

31 October 1921.

Oogstberichten zijn vrijwel algemeen gunstig. Wel wordt er geklaagd over het droge weder in Europa en de Verenigde Staten van Amerika, dat den uitzaaï van het wintergraan bemoeilijkt, doch de laatste dagen is zoowel in

Noteeringen.

Data	Chicago			Buenos Ayres		
	Tarwe Dec.	Mais Dec.	Haver Dec.	Tarwe Nov.	Mais Nov.	Lijnzaad Nov.
29 Oct. '21	108 ¹ / ₄	48 ¹ / ₄	33 ³ / ₈	12,35	7,45	16,80
22 „ '21	108	46 ¹ / ₂	32 ³ / ₄	12,—	7,—	16,05
29 Oct. '20	213 ³ / ₈	83 ³ / ₈	54 ³ / ₈	19,45 ¹)	9,05	23,60
29 Oct. '19	223	127 ³ / ₈	71 ³ / ₈	14,—	7,25	25,30
29 Oct. '18	223 ¹ / ₂	118 ³ / ₈	69	11,35	5,50	21,—
20 Juli '14	82	56 ³ / ₈	36 ¹ / ₂	9,40	5,38	13,70

¹) per Februari.

Locoprijzen te Rotterdam/Amsterdam.

Soorten	31 Oct. 1921	24 Oct. 1921	1 Nov. 1920
Tarwe* ¹)	13 ¹ / ₂	13 ¹ / ₂	31,75
Rogge (No. 2 Western) ¹)	11,50	12,—	29,—
Mais (La Plata) ²)	174,—	171,—	336,—
Gerst (48 lb. malting) . . . ³)	218,—	217,—	410,—
Haver (38 lb. white cl.) . . . ⁴)	10,75	11,75	20,—
Lijnkoeken (Noord-Amerika van La Plata-zaad) ⁵)	16,—	14,25	217,50
Lijnzaad (La Plata) ⁶)	344,—	340,—	670,—

¹) p. 100 K.G. ²) p. 2000 K.G. ³) p. 1000 K.G. ⁴) per 1960 K.G. ⁵) n.o. ⁶) Nr. 2 Hard/Red Winter Wheat.

AANVOEREN in tons van 1000 K.G.

Artikelen.	Rotterdam			Amsterdam			Totaal	
	24-29 Oct. 1921	Sedert 1 Jan. 1921	Overeenk. t/jdoak 1920	24-29 Oct. 1921	Sedert 1 Jan. 1921	Overeenk. t/jdoak 1920	1921	1920
Tarwe	28.652	1.311.650	483.953	—	37.502	117.521	1.349.132	901.474
Rogge	3.930	131.537	127.032	—	325	752	131.862	127.784
Boekweit	—	6.801	2.825	—	576	—	7.377	2.825
Mais	20.212	833.545	337.823	7.680	81.528	56.511	915.073	394.334
Gerst	1.564	205.549	44.360	30	8.528	3.323	213.953	47.683
Haver	320	67.941	24.272	—	3.345	—	71.286	24.272
Lijnzaad	9.869	130.935	47.382	1.057	103.651	34.723	234.586	82.105
Lijnkoek	2.815	93.115	33.108	—	26.351	2.606	119.466	35.714
Tarwemeel	1.156	49.097	25.208	13	2.442	—	51.539	26.208
Andere meelsoorten	30	36.447	28.870	59	1.663	100	38.110	28.970

120.000 ton per week te hebben geschommeld, bedroegen ditmaal de totale verschepingen van maïs slechts 78.000 ton. Te Chicago sloot de December-termijn na een rustige week 1½ dollarcent per 56 lbs. hooger dan een week te voren, terwijl in Argentinië de stijging 35 a 45 centavos per 100 Kgr. bedraagt.

In Europa beginnen de graanprijzen eenige neiging te vertoonen om zich te herstellen op het niveau der uitvoerlanden. Voor tarwe hebben zij zich geruimen tijd ver daarvoor onder bewegen en aangekomen en stoomende partijen zijn in Engeland en verschillende vastelandsche havens geregeld voor zeer ongunstige prijzen opgeruimd. Speciaal in Engeland is daarin de laatste dagen verbetering merkbaar, in Nederland is een flink gedeelte der loco partijen opgeruimd en ook Duitschland toont voor lage prijzen eenige belangstelling. Krachtig lijkt de beweging echter nog niet wegens de in den aanvang van dit bericht beschreven gronden.

Duidelijker teekent zij zich af voor maïs. Na den enormen prijsval van de laatste weken met groote aanvoeren, geringe consumptie in Engeland, en den steeds dalende markenkoers, welke Duitschland als koper uitschakelde, hebben verschillende Europeesche markten zich reeds eenigszins hersteld. Kouder weder en daardoor betere vraag in Engeland, kleinere verschepingen, herlevende midden-Europeesche vraag en standhoudende markten in Noord- en Zuid-Amerika werken daartoe mede, vooral wat Argentijnsche maïs betreft. Ook voor maïs beteekent de prijsverhooging tot nog toe echter slechts eene reactie op den al te grooten val en slechts voor Noord-Amerikaansche maïs houdt de prijs voldoende verband met de waarde in het uitvoerland. Nog steeds blijven Donau- en Zuid-Afrikaansche maïs zeer slecht gevraagd.

Lijnzaad was in het begin der week vast met dekkingsvraag in Engeland en vaste markten in Argentinië. Toen echter bekend werd, dat de Argentijnsche regeering den uitzaaï van lijnzaad schat op 11 pCt. meer dan het vorige jaar en ook de verschepingen weder zeer ruim bleken te zijn, veranderde de stemming en daalden de prijzen, zoolwel in Europa als in Argentinië.

Nederland. Eenige disponibile partijen tarwe vonden deze week koopers en zoolwel van Noord-Amerikaansche als van Argentijnsche tarwe is van den voorraad in onze havens vrij veel opgenomen. Voor uitvoer naar Scandinavië vond weder eene enkele zaak plaats. Ook ter spoedige verscheping uit Noord-Amerika werd nu en dan gekocht. Voor inlandsche soorten bestaat echter zeer weinig belangstelling en de prijzen blijven daarvoor steeds dalen.

Maïs is vaster, nu de groote aanvoeren der laatste weken zijn opgeruimd en de vraag zeer bevredigend blijft. Wel is de markt de laatste dagen niet levendig te noemen, doch door het minder dringende aanbod konden de prijzen zich weder herstellen tot eene meer redelijke verhouding tegenover de prijzen in de uitvoerlanden.

De lijnzaadprijs scheen zich in het begin der week wat te zullen herstellen, doch ruim aanbod, vooral via Antwerpen, hield prijsverhooging van beteekenis tegen.

KATOEN.

Marktbericht van de Heeren Sir Jacob Behrens & Sons, Manchester, d.d. 26 October 1921.

Er was een bepaalde verbetering in den prijs van Amerikaansche katoen gedurende het begin van de week, maar Maandag was de markt opnieuw lager ten gevolge van den staatsgreep in Hongarije. Toen deze beroering voorbij was, gingen prijzen opnieuw de hoogte in, vooral na publicatie van het Bureaubericht, dat de tot den 18en geginde hoeveelheid katoen aangaf als slechts 5.477.397 balen, waarop prijzen in Liverpool zestig punten stegen. Egyptische katoen is ook hooger en in sympathie met Amerikaansche. De handel is echter nog verre van opgewekt, ook al in verband met den slechten toestand over de geheele wereld, de politieke moeilijkheden in Engeland en de depreciatie van de mark. In Amerika is bovendien nog kans op een spoorwegstaking, hoewel deze nog niet zeker schijnt te zijn. Al deze ongunstige omstandigheden werken ten slotte ook deprimeerend op de markt.

In garens is niet heel veel gedaan, maar de markt blijft toch vast. De binnenlandsche weverijen koopen slechts kleine hoeveelheden, doch er blijft geregeld behoefte bestaan, zoodat prijzen ten slotte slechts ongeveer 1 d. gedaald zijn. De exportvraag is ook verminderd, daar China voorloopig genoeg gekocht heeft en ook Indië in de meeste nummers orders heeft loopen tot het einde van dit jaar. Voor Holland gaat nog wel iets om, doch overigens is de vraag van het Vasteland slechts zeer beperkt.

De doekmarkt blijft zeer lusteloos. Er is gebrek aan vertrouwen en hoewel er verschillende aanvragen aan de markt zijn en daaruit blijkt, dat voorraden op overzeesche markten niet groot zijn, komen er toch slechts weinig zaken tot stand. Dit vindt voornamelijk zijn oorzaak in de flauwere zilvermarkt en de groote fluctuaties in de koersen en men voelt algemeen, dat het zeer noodig is, dat prijzen, zoolwel van zilver als ook van ruwe katoen, meer stabiel zullen moeten worden alvorens men een opleving in zaken kan verwachten.

19 Oct. 26 Oct. Oost. koersen. 18 Oct. 25 Oct.
Liverpoolnoteeringen. T.T. op Indië 1/5 1/8 1/4 3/4
F.G.F. Sakellaridis 22,50 24,50 T.T. op Hongkong 2/10 2/8 3/4
G.F. No. 1 Oomra 8,25 8,50 T.T. op Shanghai. 4/0 1/4 3/10 1/4

Noteering voor Loco-Katoen.
(Midling Uplands).

	1 Nov. '21	24 Oct. '21	17 Oct. '21	29 Oct. '20	31 Oct. '19
New York voor Midling	18,75 c	19,— c	18,75 c	22,20 c	38,40 c
New Orleans voor Midling	18,50 c	18,25 c	18,50 c	21,— c	39,— c
Liverpool voor Fy Midling	12,72 d ¹⁾	12,94 d ²⁾	13,02 d ³⁾	18,05 d	25,05 d

¹⁾ 29 Oct. '21. ²⁾ 22 Oct. '21. ³⁾ 15 Oct. '21.

Ontvangsten in- en uitvoeren van Amerikaansche havens.
(In duizendtallen balen).

	1 Aug. '21 tot 29 Oct. '21	Ooreenkomstige perioden	
		1920	1919
Ontvangsten Gulf-Havens..	1507	1200	796
„ Atlant. Havens	577	312	734
Uitvoer naar Gr. Britannië	395	387	506
„ „ 't Vasteland.	1233	569	556
„ „ Japan etc..			
Voorraden in duizendtallen	29 Oct. '21	29 Oct. '20	31 Oct. '19
Amerik. havens.....	1553	1121	1404
Binnenland.....	1368	1134	1006
New York	134	23	99
New Orleans	446	282	390
Liverpool	763	810	665

SUIKER.

De bietsuikercampagne in Europa neemt verder een glad verloop en er bestaat volgens F. O. Licht geen aanleiding de laatste ramingen te veranderen. Eene uitzondering hierop maakt echter Zweden, waar de oogstvooruitzichten bijzonder gunstig zijn. Verwacht wordt eene opbrengst van ca. 228.000 tons tegen 164.000 resp. 145.000 tons in 1920 resp. 1919, waarmede de binnenlandsche behoeften ruimschoots gedekt zullen zijn.

De suikermarkten toonden in de afgelopen week wat meer activiteit en hoofdzakelijk op de New Yorksche markt kwamen belangrijke transacties tot stand. De voorraden in de Amerikaansche raffinaderijen zijn aanmerkelijk kleiner dan in andere jaren en aangezien de vraag voor geraffineerde suiker toenemende is, zijn raffinadeurs thans weer op ruimere schaal in de markt voor ruwe suiker. Ongeveer 100.000 tons Cubasuiker en eenige partijen Philippijnsche suiker werden tot onveranderde prijzen voor prompte verscheping naar Amerikaansche havens verkocht, terwijl ook Engeland een flink kwantum Cubasuiker kocht. De noteering voor Spot Centrifugals bleef onveranderd 4,11 c., de markt sloot aan het einde der week in vaste houding met iets hoogere noteeringen op termijn, n.l.: 2,57 c. voor December, 2,45 c. voor Januari, 2,40 c. voor Maart en 2,50 c. voor Mei.

De laatste Cuba-statistiek luidt:

	1921	1920	1919
Weekontvangst t. 22 Oct.	5.000	1.672	19.682 tons
Tot. ontv. 1 Dec. '20-'22 „	3.247.860	3.538.820	3.857.697 „
Werkende fabrieken	1	—	1
Wekexport tot 22 Oct.	11.000	4.394	102.591 „
Tot. exp. 1 Jan. '20-'22 Oct.	2.084.740	3.513.132	3.483.851 „
Totale voorraad 22 Oct.	1.165.000	306.666	818.546 „

Ten gevolge van de slechte financiële resultaten der afgelopen campagne verwacht men, dat de nieuwe Cuba-oogst aanmerkelijk kleiner zal uitvallen. Betrouwbare ramingen van de vermoedelijke opbrengst zijn thans natuurlijk nog onmogelijk; de bekende statistici Willet &

Gray taxeren den nieuwen oogst voorloopig op 3 miljoen tons, hetgeen 900.000 tons minder is dan de laatste opbrengst. De Amerikaanse bietoogst wordt door hun met ca. 70.000 tons minder (900.000 tegen 969.000 in 1920/21) aangenomen.

Op Java hebben de prijzen zich voor suiker uit den ouden oogst thans meer aan de wereldpariteit aangepast. Ready Superieur is thans tot f 12,— per picol fob te koop en ook de prijzen voor kanaalsuiker zijn aanmerkelijk teruggegaan, n.l. tot ca. f 9,— fob, waartoe afdoeningen plaats hadden.

Op de Nederlandsche markt had in het begin eenige vraag de overhand en werd voor December levering f 2¼ betaald. Koopers bleken echter niet genegen te zijn hogere prijzen te betalen en bleven de afdoeningen verder beperkt.

NOTEERINGEN.

Data	Amsterdam per loopende maand	Londen			New York 96 pCt. Centrifugals
		Tates Cubes No. 1	White Java f.o.b. per	Amer. Granulated c.i.f.	
			Nov./Dec.	Nov./Dec.	
		Sh.	Sh.	Sh.	\$ cts.
26 Oct. '21	f 22¼	55/6	18'3	20/6	4,11¼,00
19 " '21	" 21¼	56/6	19/3	20/6	4,11¼,00
26 Oct. '20	" —	116/-	47/-	—	8,52
27 Oct. '19	" —	64/9	59/-	—	7,28
4 Juli '14	" 11½/8	18/-	—	—	3,26

KOFFIE.

(Mededeeling van de Makelaars G. Duuring & Zoon, Kolff & Witkamp en Leonard & Jacobson & Zonen).

Noteeringen en voorraden.

Data	Rio		Santos		Wisselkoers
	Voorraad	Prijs No. 7	Voorraad	Prijs No. 4	
29 Oct. 1921	1.753.000	12.450	2.994.000	15.400	8½/16
22 " 1921	1.711.000	12.400	2.948.000	15.200	7½/16
15 " 1921	1.651.000	12.325	3.045.000	15.200	8¼
29 Oct. 1920	436.000	7.700	2.324.000	9.750	12½/8

Ontvangsten.

Data	Rio		Santos	
	Afgelopen week	Sedert 1 Juli	Afgelopen week	Sedert 1 Juli
29 Oct. 1921....	88.000	1.585.000	183.000	3.020.000
29 Oct. 1920....	61.000	999.000	280.000	4.018.000

COPRA.

De markt was deze week wat beter gestemd. Het aanbod is veel minder dringend, doch de vraag is ook nog niet groot te noemen.

De noteeringen zijn:

Java f.m.s. stoomend	f 33,75
" " September/November " ..	" 33,75
" " October/December " ..	" 33,75
" " November/Januari " ..	" 33,75
" " December/Februari " ..	" 33,75
31 October 1921.	

RUBBER.

Gedurende de afgelopen week was de markt vrij kalm en bleven de prijzen tamelijk onveranderd. Van de zijde van Amerika blijft nog wel eenige vraag bestaan, maar tot prijzen welke iets onder de hier geldende zijn.

De slotnoteeringen op de termijnmarkt zijn:

einde voorafgaande week:

Prima Crêpe loco	52½ c.	51½ c.
" " Nov./Dec.	53½ " "	52½ " "
" " Jan./Maart	55 " "	54 " "
Smoked Sheets loco	52 " "	52 " "
" " Nov./Dec.	53 " "	53½ " "
" " Jan./Maart	55 " "	54 " "
31 October 1921.		

HUIDEN.

Bericht van de firma Grisar & Co.

Exotische huiden: La Plata kalm, maar vast voor gezouten huiden. Voor droge huiden wat gemakkelijker.

Duitsland koopt zeer weinig wegens den onzekeren toestand van den koers. Verkocht werden o.a. circa 3700 drooggezouten Maranham huiden. Aangevoerd werden 1200 gezouten Columbia-huiden. Offerten droge Buenos Aires Americanos 9¼—10 d. Montevideo Americanos 12½ d.

Inlandsche huiden: Duitsland steeds hooger. De Rotterdamsche Huidenclub bracht een daling van circa 10 pCt., daarentegen was de veiling te Parijs voor koe-huiden en stierhuiden vast, voor ossehuiden enkele procenten lager.

Kalfsvellen: werden in Duitsland van 50/60 mark per pond verhandeld. Hier te lande daarentegen worden de laatste prijzen niet gehandhaafd. Bij de Rotterdamsche Huidenclub bleven de vellen onverkocht.

Looistoffen: Veel vraag voor loco Quebracho, maar weinig voorraad. Op verscheping luiden de noteeringen f 2¼ c.i.f., verschepingsgewicht. Chopped Mimosa: stoomend f 10,— c.i.f., uitgeleverd gewicht.

Rotterdam, 29 October 1921.

METALEN.

Loco-Noteeringen te Londen:

Data	IJzer Clew. No. 3	Koper Standard	Tin	Lood	Zink
31 Oct. 1921..	nom.	66.2/6	156.12/6	24.-/-	26.-/-
24 " 1921..	nom.	66.2/6	158.2/6	24.2/6	26.5/-
17 " 1921..	nom.	66.10/-	157.12/6	23.17/6	26.2/6
1 Nov. 1920..	nom.	91.2/6	266.15/-	35.17/6	38.-/-
20 Juli 1914..	51/4	61.-/-	145.15/-	19.-/-	21.10/-

VERKEERSWEZEN.

GRAAN.

Data	Petrograd Londen R'dam	Odessa Rotterdam	Atl. Kust Ver. Staten		San Lorenzo	
			Rotterdam	Bristol Kanaal	Rotterdam	Engeland
24-29 Oct. 1921	—	—	4/1½	4/1½	18/9	18/9
17-22 Oct. 1921	—	—	4/3	4/3	19/-	19/-
25-30 Oct. 1920	—	—	13/6	13/6	95/-	95/-
27 O.-1 N. 1919	—	—	f 75,- ¹⁾	8/6 ²⁾	175/-	65/- ²⁾
Juli 1914	11 d.	7/8	1/11¼	1/11¼	12/-	12/-

KOLEN.

Data	Cardiff				Oostk. Engeland	
	Bordeaux	Genua	Port Said	La Plata R'toter	Rotterdam	Gothenburg
24-29 Oct. 1921	7/9	13/-	15/-	22/-	6/2	8/9
17-22 Oct. 1921	7/6	12/9	13/6	20/-	6/-	8/6
25-30 Oct. 1920	—	—	—	—	—	—
27 O.-1 N. 1919	54/-	85/-	75/-	50/-	f 10,-	Kr. 40
Juli 1914	fr. 7,-	7/-	7/3	14/6	3/2	4/-

¹⁾ Per ton stukgoed. ²⁾ Voor Britsche schepen.

INKLARINGEN.

VLISSINGEN.

Landen van herkomst	September 1921		September 1920	
	Aantal schepen	Bruto M ³ .	Aantal schepen	Bruto M ³ .
Binnenl. havens.	1	1.057	1	5.660
Groot-Brittannië	28	197.064	29	192.235
Duitsland	—	—	1	1.374
België	1	167	1	579
Portugal ¹⁾	6	1.551	4	1.400
Levant ²⁾	9	3.703	8	3.103
Vereen. Staten— Dantzig—Vlissingen alsomloop haven ²⁾ .	1	28.526	—	—
Totaal	46	232.068	44	204.351
Nationaliteit.				
Nederlandsche ..	30	197.325	31	198.887
Britsche	4	1.162	4	1.616
Duitsche	3	1.962	4	1.929
Belgische	7	2.443	1	566
Fransche	1	650	1	650
Zweedsche	—	—	2	633
Deensche	—	—	1	40
Vereen. Staten..	1	28.526	—	—
Totaal	46	232.068	44	204.351

¹⁾ Bijleggers. ²⁾ Sleepbooten.

(B. Stofkoper.)

²⁾ Ontscheppte passagiers, mail en lading op de reede.

Groeneveld, van der Poll & Co.

Telegramadres
„GROENPOL”

Electrotechnische Fabriek
AMSTERDAM
de Ruyterkade 41-42

Telefoon
N 2078 N 9078
N 9482

Complete installatiën voor
Electrische verlichting en Krachtoverbrenging

ALLEENVERTEGENWOORDIGERS DER

ALLMÄNNA SVENSKA ELEKTRISKA Akt. Bol.

te VÄSTERÅS (Zweden)

Generatoren, Dynamo's en Motoren voor gelijk-, wissel- en draaistroom
Transformatoren en toestellen

NEDERLANDSCH INDISCHE HANDELSBANK

AMSTERDAM

BATAVIA

's-GRAVENHAGE

AMPENAN, BANDOENG, BOMBAY, CALCUTTA, CHERIBON, GORONTALO,
HONGKONG, KOBE, MAKASSAR, MEDAN, MENADO, PALEMBANG, PEKALON-
GAN, PROBOLINGGO, SEMARANG, SHANGHAI, SINGAPORE, SOERABAYA,
TEGAL, TJILATJAP, WELTEVREDEN.

Kapitaal f 55.000.000, —

Reserven f 47.750.000, —

Nederlandsch-Indische Escompto Maatschappij.

Oppericht in 1857.

Kapitaal f 50.000.000, —, waarvan geplaatst en volgestort f 47.000.000, —. Reservefonds f 11.000.000, —.

HOOFDKANTOOR: BATAVIA.

AGENTSCHAPPEN te: Soerabaia, Soerabaia-Simpang, Semarang,
Weltevreden, Padang, Bandoeng, Cheribon, Macassar, Djokdja,

AMSTERDAM,
Keizersgracht 573/5.

Medan, Tegal, Palembang.

's-GRAVENHAGE,
Lange Vijverberg 13.

BANKZAKEN IN HET ALGEMEEN. — SAFE DEPOSIT.

ONTVANG- EN BETAALKAS

NIEUWE DOELENSTRAAT 20-22 AMSTERDAM

DEPOSITO'S VOOR 1 JAAR FIXE à 4½ PCT.

GELDEN, OP DEZEN TERMIJN GESTORT, ZIJN NA AFLOOP
VAN HET JAAR ZONDER OPZEGGING BESCHIKBAAR.

NIET OPGEVORDERD ZIJNDE, WORDT DE POST STIL-
ZWIJGEND VOOR GELIJKEN TERMIJN VERLENGD.

DE RENTE KAN NAAR VERKIEZING PER KWARTAAL, PER
HALF JAAR OF PER JAAR ONTVANGEN WORDEN.

DE SPAARNE-BANK

HAARLEM

Gestort Kapitaal en Reserves f 2.400.000, —

Rekening-Courant, Credieten, Incasseeringen, Assurantiën,
Wissels, Effecten, Coupons, Prolongatiën, Deposito's, enz.

DE RECORD SIGAREN
VAN NEDERLAND.

VERKRIJGBAAR BIJ DE
VOORNAAMSTE WINKELIERS
FABRIKAAT F.VAN GARDINGE & CO
EINDHOVEN — HOLLAND